ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3499

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ 1883

Շ. Տ. 16 ՕԳՈՍՏՈՍ 1883

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ.
Երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զեղչ սակարկութիւն կը լինի

ՄԱՄՐԱՄ

ԼՐԱԳԻՐ

ԳԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանաչուն ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրաց վերաբերեալ նամակ կամ որեւիցէ գրութիւն խմբագիր Ցնորէկին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզա փաչա եօղուշը, Շարգ Զարչըսը թիւ 33 Մամլի գրասենեակը։

Հանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զատուած նամակ, յօդուած, եւայլն եւ չեն տրուիր։

30 ՓԱՐԱԶ

ՀԱՆԳԱՊԱՋՕՐԵԱՅ

30 ՓԱՐԱԶ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՄԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին լուրեր. — Հեռագրական լուրեր. — Ազգային լուրեր. — Քաղաքական տեսութիւն. — Եգիպտոսի ապստամբութիւն. — Ուսումնարանք, վերջ. — Մէջզուրեան վարժարան. — Գրական. — Աստուածաբանական. — Թերթօն Մասիսի։

Կ. ՊՈԼԻՍ 4 ՕԳՈՍՏՈՍ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նելիտոֆ՝ Գոթուրի սահմանագլխի խնդրոյն կարգադրութեան վրայ՝ վերջին օրերս երկար տեսակցութիւն մ'ունեցաւ արտաքին գործոց նախարար Արիֆի փաշայի հետ և նախարար Արիֆի փաշայի միանգամ խնդրեց որ այս խնդիրը միանգամ ընդ միշտ վերջացնելու համար Բ. Դուռն իւր պատուիրակները նշանակէ։ Բ. Դուռն հաճած է իւր պատուիրակները ղրկելու ի Գոթուր, պայմանաւ որ եթէ դժուարութիւնք ծագին, կայսերական կառավարութեան տեղեկագրուի։ Ռուսիա և Անգլիա կը կարծեն թէ սահմանագլուխն արդէն գծուած լինելով, որ և է դժուարութիւն չպիտի ծագէր, և թէ հետեւապէս Բ. Դրան գրած պայմանն աւելորդ է։ Կարծեաց այս տարբերութիւնն է որ այժմ կը մընայ հարթել։

Բ. Դուռը՝ Պերլինի դաշնագրին տրամադրութեանց համեմատ Օսմ. ընդհ. պարաքէն Պալքանեան մասի պետութեանց և Յունաստանի ինկած բաժիններուն նկատմամբ պատրաստած նոր ծանուցագիրը դեռ չէ ղրկած։ Նախարարաց խորհուրդն երէկ այս ծանուցագրին քննութեամբը պիտի զբաղէր. հետեւապէս կը կարծուի թէ ծանուցագիրը պիտի կրնայ քանի մ'օրէն ղրկուիլ։

Գարատաղի Նէքիթա իշխանին ընդունելութեան համար Կէօք-Սուի կայսերական պարտէզն մէջ կատարուած պատրաստութիւնք աւարտեցան։

Վերջին լրոց նայելով, իշխանն ոչ թէ շաբաթ, այլ երկուշաբթի օրը պիտի կրնայ հասնիլ մայրաքաղաքս։

Բաթէնթայի օրինաց գործադրման վրայ նոր լուր մը չկայ, ի բաց առեալ այն լուր թէ Ռուսական դեսպան Պ. Տը Նելիտոֆ այս մասին հեռագրաւ վերջնական հրահանգ խնդրեր է իւր կառավարութենէն։

Սոֆիայէն կը գրեն թէ Պուլղարիոյ կառավարութիւնը դիւանագիտական գործակատարութիւն մը հաստատեր է Բեգրսպուրկի մէջ, և թէ երբեմն արտաքին գործոց նախարար Պ. Սթայլոֆ դիւանագիտական գործակատար անուաներ և իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեր է։

Թայանի է թէ Պուլղարիոյ կառավարութիւնն յառաջագոյն քանիցս ուզած էր դիւանագիտական գործակատար մ'ունենալ Բեգրըսպուրկի մէջ, բայց Բ. Դուռն ընդդիմացած էր ըսելով թէ Պուլղարիա Բեգրսպուրկի Օսմ. դեսպանատան միջոցաւ կրնայ յարաբերութիւն ունենալ Ռուսիոյ հետ և հետեւապէս դիւանագիտական գործակատար մը ղրկելու հարկ չկար։

Հանրօգուտ նախարարութեան խորհրդական Սիպալթ էֆէնտի՝ նախընթաց օրը քանի մը ձեռնհաս պաշտօնատարաց հետ՝ Հայաստանի Նիկոմիդիա բանող երկաթուղեաց գիծը քննեց և իւր քննութեանց արդիւնքը տեղեկագրով մը յիշեալ նախարարութեան պիտի մատուցանէ։

Կը լսենք թէ Օսմ. արտաքին պարտուց արժեթուղթերուն միացումը վաւերող կայսերական հրամանագիրն երկուշաբթի օրն Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչական խորհրդոյ հրդեհ հաղորդուած է, և թէ այս կարեւոր գործողութիւնն ի գլուխ հանելու համար ամեն միջոց ձեռք առնուած է։

Կը կարծուի թէ արժեթղթոց միացումն առ առաւելն երեք ամիսն ամբողջապէս պիտի իրանայ։

Վեց անուղղակի տրոց վարչութեան նորընտիր անօրէն Պ. Օպուանոյ՝ Պոլսոյ և շրջակայ պաշտօնատանց վիճակը քննելու եկած է։ Նախընթաց օրը Ծխախոտի մաքսատան վիճակը քննեց։

Արտաքին գործոց նախարարութեան Բ. իրաւագէտ խորհրդական Կէօշէր էֆէնտի բաւական ծանր հիւանդ է։

Դարդանէլի կառավարիչ Մուհիլատին փաշա երէկ Սէլանիկի թղթաբեր շոգենաւով մայրաքաղաքս եկաւ։

Մահսուսէի ընկերութեան Գայսերիէ շոգենաւն իսլամ ուխտաւորներ առնլով երէկ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ ի Ճիտտէ։

Երէկ Ժամ 9ին միջոցներն Ալաճա Համամի կողմն հրդեհ ծագեցաւ, բայց բարեբաղդաբար հասած արագ օգնութեանց շնորհիւ շուտով առաջքն առնուեցաւ. սակայն բեռնակիր մը, որ ժանտաջուրի մեծ չիշ մը կը փախցուներ հրկիզեալ խանութէն, սահելով ինկաւ և ժանտաջուրը վրան թափելով չարաչար այրեցաւ։

Ոստիկանութիւնը վերջին օրերս պատահած հետեւեալ դէպքերը կը ծանուցանէ.

Սկլիմիյէ մզկիթին մատենադարանին գրապետն հինգշաբթի օրն իւր սենեկին մէջ բէվոլվէրով ինքզինք զարկաւ սպաննեց։

Անատոլու Հիսար բնակեալ գաղթական կին մը՝ տեղւոյն իսլամական գերեզմանատունն երթալով ինքզինք չուանով կախելու փորձ կը փորձէ, սակայն անցորդք տեսնելով կ'ազատեն զայն։

Ջիւռնիոյ կուսակալ Նաշիտ փաշայի կողմէ եկած պաշտօնական հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Քիւչիւք Սարբիէ անուն հռչակաւոր աւազակապետն՝ իւր հինգ ընկերաց հետ՝ անձնատուր եղեր է։ Նոյնպէս յայտ կայ եղեր թէ Եիւրիւք Օսման անուն աւազակապետն ալ իւր երեք ընկերաց հետ անձնատուր պիտի լինի։ Զագրճը կոչուած հռչակաւոր աւազակապետն եւս, զոր Օսմ. զօրքերը բաւական ժամանակէ ի վեր կը ջանային բռնել, վերջապէս անձնատուր եղեր է իւր ընկերաց հետ։ Ցիշեալ հեռագիրը վերջապէս կը յայտնէ թէ ձեռք առնուած աղգալի միջոցներուն շնորհիւ՝ Ալյոնի կուսակալութեան մէջ ապատակող աւազակներէն ոմանք անձնատուր եղեր են, ոմանք ողջ և ոմանք մեռեալ բռնուեր են և այժմ ամեն կողմ անդորրութիւն և ապահովութիւն կը տիրէ եղեր։

Վիէննայի Թակպաթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Հերսէք և Գոսնիա գտնուող աւստրիական զօրաց թիւը չպիտի նուազի, ինչպէս յառաջագոյն ծանուցուած էր։ Ուստրիոյ կառավարութիւնը Պոհեմիոյ, Մորավիոյ և Կալիչիոյ զօրաբանակաց վրայ վեց վաշտ զօրք աւելցուցեր է։

ԲՈԼԻՐԱ

Երէկ ծանուցինք թէ Զմիւռնիոյ շուրջն հաստատուած քարանթինայի զինուորական շղթայն վերցած է։ Զմիւռնիոյ քաղաքին կասկածելի տեղ մը համարուելուն և հետեւապէս զինուորական շղթայի մը հաստատելուն պատճառը սա է թէ, կ'ըսէ էքսբրէս, ֆրանսական էնֆֆերնէ մարտանաւն, որ Բոր-Սայիտէն կուգար անմաքուր անցագրով, երկուշաբթի առաւօտ Զմիւռնիոյ առջեւ կը հասնի և քարանթինայի վարչութեան մէկ պաշտօնատարին սխալմամբ մաքուր անցագիր ստանալով նաւահանգիստը կը մտնէ և քաղաքին հետ կը հաղորդակցի։ Սակայն առողջապահական խորհրդոյ կողմէ Զմիւռնիա գտնուող պատուիրակը ցամաքն ելնող նաւաստիներն անմիջապէս շոգենաւը դնել կուտայ և Քլազոմէնի կայարանը կը ղրկէ և Զմիւռնիոյ շուրջն ալ զինուորական շղթայ մը հաստատել յետոյ մայրաքաղաքս կը հեռագրէ։ Բայց մայրաքաղաքիս առողջապահական խորհուրդն անպէտ համարեց Զմիւռնիոյ շուրջն հաստատուած շղթայն և միայն որոշեց 24 ժամ քարանթինայի ենթարկել Զմիւռնիայէն եկող շոգենաւերը։

Տոքդ. Հատան հետեւեալը կը դրէ Մահալլադէն (փարակեղ քաղաք յԵգիպտոս)։

«Իրաց վիճակն հոս աւելի գէշ է քան ի Մանսուրա։ 29.000 բնակիչ ունեցող քաղաքի մէջ, յորմէ 550 անձինք մեռած են արդէն, միայն մէկ բժիշկ կայ, եգիպտացի բժիշկ մը, որ համարձակապէս խոստովանեցաւ թէ ո՛չ մէկ բնիկ (եգիպտացի) հիւանդի այցելութեան չէ գնացած Քոլերայի սկսելէն ի վեր, և խնամած է միայն քանի մը խոյտիներ և Հրեաներ։» Ուրիշ տեղեր բժիշկները խոյս տուած են Քոլերայի առաջին լուրն ելնելուն պէս, իսկ տեղական կառավարութիւնք որ և է օգնութիւն մերժած են դժբախտ տեղացւոց։

Թայմզի թղթակիցն Ալէքսանդրիայէն հեռագրելով օգոստ. 5 թըւով, կ'ըսէ այս մասին.

«Անգլիական կառավարութիւնը մեծ նեղութիւն կը կրէ անիրաւ վճռոյ մը դէմ պաշտպանելու 10 ի չափ մարդիկ, որովհետեւ անոնց յանցանքը տարակոյս կը վերցնէ։ Արդեօք չկրնա՞ր պնդել որ պաշտպանուին իբր 10,000 զոհերու կեանքերն, որոց դէմ որ և է ոճիր չվերագրուիր։»

Ամէնքէն եկած հեռագիր կը ծանուցանեն թէ Հէգլենական կառավարութիւնն որոշեր է Զմիւռնիայէն եկող ուղեւորներն ու վաճառքներն 3 օր քարանթինայի ենթարկել՝ օգոստ. 1 էն սկսեալ։

Ալէքսանդրիայէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ալէքսանդրիոյ շուրջն հաստատուած քարանթինայի զինուորական շղթայն վերցեր է։

ՎԻԵՆՆԱ

Ֆրանսայի գաւառական ժողովոց ընտրութեան վերաբերեալ հեռագրին մէջ, զոր երէկեան թուով հրատարակած էինք, տպագրական կարեւոր սխալ մը սպրդած է. նոյն հեռագրին վերջին տողն այսպէս պէտք է կարդալ «ընտրութեանց թիւն էր 1430։»

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ԲՈԼԻՐԱ

Ալէքսանդրիա 15 օգոստ.

Օգոստոս 14ին քոլէրայէն մեռնողներուն ցանկը.

Ալէքսանդրիա	40
Գահիրէ	65
Իսմայիլիա (Անգլիացի)	1
Սուէզ	1
Ռոզէթ	4
Պէհնահ	1
Տամանհուր	55
Գիւղերէն Տախալիա	180
» Պէհէրա	318
Ֆայում	23
Անգլիական զօրացմէ	5
Զանազան տեղեր	340
	1033

Գահիրէ 15 օգոստ.

Քոլէրային պատճառաւ Եգիպտական կառավարութիւնն հրաման ըրաւ Իսլամ ուխտաւորաց, որպէս զի ցամաքի ճանրով Մէքքէ երթան։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

ՅՈՒ. ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՍ

Ազգային ժողովոյ Լ. Նիստը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Ուրբաթ, 5 օգոստոս ի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցի Ղալաթիոյ։

Ատեանը պիտի բացուի ժամ 7 ին։

Հիւրերաւոր են Ազգ. Երեսփոխանք իրենց ազգասիրական պարտականութիւնը կատարելու փութալ։ Մնամ ազօթարար

ՊԱՏՐԻԱՐՔ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

18 Յուլիս 1883

ՕՐԱԿԱՐԳ

Ա. Պաշտօնագիր Վարչութեան յաղագս առ ինքն յղեալ խնդրոյ (չարունակութիւն վիճաբանութեան).

Բ. Տեղեկագիր քննիչ Յանձնախմբի ի մասին իսկեքճեան Հ. էֆէնտիի Երեսփոխանական խնդրոյն։

Կաթողիկոսական յանձնաժողովն այս առաւօտ գումարուելով, իւր պաշտօնին առաջին և գլխաւոր մասն աւարտեց, և Ազգ. ժողովոյ պիտի ներկայէ։

Քաղաքական ժողովոյ երէկի նիստին մէջ հետեւեալ անօրէնութիւնք եղան.

1. Ազգային ժողովէն եկած ինչ ինչ հարցմանց պատասխանները պարտաստուած լինելով, կարդացուեցան, և վաղուան նստին պիտի ներկայացուին։

2. Պաարիարքարանի ելմտացոյցը պատրաստուած լինելով հանդերձ Տեղեկագրով մը, որոշուեցաւ Ազգ. ժողովոյ վաղուան նստին ներկայել։

3. Շապին Գարահիսարի առաջնորդ Ներկարարեան Պետրոս Ծ. վարդապետ Կ. Պոլիս եկած է իւր թեմականաց տագնապալից վիճակին պատճառաւ անձամբ դիմում մ'ընելու Ազգ. Վարչութեան։ Կը յիշուի թէ Շապին Գարահիսարցիք նախսովու մօտ նիւթական թշուառութենէ կը տառապէին, և ապա մեծ հրդեհ մ'եկաւ իրենց մնացեալ ինչքն ու գոյքն անհետացնել։ Ժողովրդեան թախանձանաց և Պատրիարքարանի թաղրիրին վրայ, կայսերական կառավարութիւնն հրահանգ ղրկած էր տեղւոյն կառավարչին, որ նիւթական նպաստներ ընէ կարօտելոց, սերմանելիք ցորեն, ան. տալով ինչպէս նաեւ պարտքարան և ուտելիք։ Բայց կառավարիչը չէ գործադրած զայս տրնորինութիւն։ Բաղ. ժողովն իւր երեկի նստին մէջ որոշեց վերստին դրել Ներքին գործոց Նախարարութեան, որպէս զի Բ. Դրան կողմէ ի նպաստ կարօտելոց ու հրկիզելոց տրուած որոշման գործադրութիւնը փութացուի։

4. Կը յիշուի թէ Պոյաճը գիւղի եկեղեցւոյն շինութեան համար յանձնախումբ մը կազմուած և հանգանակութեան ձեռնարկուած էր։ Գիւղին Թաղ. խորհրդոյ և այդ յանձնախմբի միջև իրաւասութեան խնդիր մը ծագած է։ Թաղ. խորհուրդը կ'ըսէ թէ իրաւունք ունի մասնակցելու յանձնախմբին աշխատութեանց, մինչ սա կը պնդէ թէ վերաշինութեան գործը միայն իրեն կը վերաբերի։ Վէճը Բաղ. ժողովոյ առջեւ հանուած լինելով, սա ճանչեց թէ յանձնախումբն ինքնագլուխ պէտք է գործէ, այն պայմանաւ թէ որոշեալ քանակութենէն աւելի ծախք չընէ և բեռ չի թողու Ազգին վրայ։

5. Բաղ. ժողովն զբաղեցաւ Բ. Դրան հետ բանակցութեանց նիւթ եղած քանի մը խնդիրներով ալ, որք դեռ ելք մը չեն ունեցած։

Խառն ժողովն ալ երէկ գումարեցաւ, և Դատաստանական խորհրդին քանի մը վճռոց վերաքննութիւնը կատարեց։

Ժողովն ընդունեց Պալըքէսիրի առաջնորդին հրաժարն, և որոշեց հրահանգ ղրկել Գաւառ. ժողովին նոր առաջնորդ ընտրելու։

Երէկ կրօն. ժողով չգումարեցաւ։

Ազգ. ժողովոյ վաղուան նիստը կարեւոր լինել կը խոստանայ թէ՛ այն յայտարարութեանց պատճառաւ, զորս Մայր-Դիւանը պիտի ընէ ի դիմաց Ս. Պատրիարք Հօր իբրեւ պատասխան քուէարկեալ և ներկայացեալ Ուղերձին, և թէ՛ Բաղ. ժողովոյ կողմէ գալիք պատասխանագրոց պատճառաւ։ Ա. սոնցմէ զատ, Օրակարգին մէջ արդէն նշանակեալ խնդիրը կը վերաբերի Երեսփոխանաց ոմանց հարցերի Երեսփոխանաց պատասխանը վեց ամիսէն բերելու մասին Վարչութեան կողմէ ներկայացեալ հանրածանօթ առաջարկին։

Մեր այս աւուր թիւը բաժանորդաց ձեռքն հասած ժամանակ, արդէն կատարուած պիտի լինի Մամուլ զաւէշտաթերթի ողբերգութեան վերջին արարուածը։ Պ. Գէորգ Ա.յվազեան այսօր կէս օրէն յետոյ մայրաքաղաքն ճամբայ կ'ելնէ աւստրիական շոգենաւով Միտիլի կղզին իւր աքսորավայրն երթալու իւր ութամեայ միակ որդւոյն հետ։ Իւր տան գոյքերը վաճառեցան, բայց իւր պարտուց մէկ մասը միայն հատուցանելու բաւական եղան։ Ինք աքսորավայր մը կ'երթայ առանց ապրուստի որ եւ է միջոց ունենալու։

Մեր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնենք այս բոլոր գործին վրայ, որ ունեցաւ այսպիսի անակնկալ ելք մը։ Պ. Գէորգ Ա.յվազեան նիւթական օգնութեան մը արժանի էր եթէ ո՛չ իւր ծառայութեանց կամ արժանեաց համար, գէթ իւր անբարեւակայելի դժբախտութեանց պատճառաւ։ Բայց այս մասին ազգային լրագրութեան անկարելի ճնալէ զատ, գէթ Պ. Ա.յվազեանի անմեղ գաւակն ո՛չ մէկ բարեսէր ազգային ուղեղ իւր պաշտպանութեան ներքեւ առնուլ։ Ազգ. խեղճ պատանեակ ամիսներով իւր հօր հետ ոճրագործաց բանտին մէջ մնալէ յետոյ, զի ուրիշ մէկը չուներ որ անոր քով ապաստանէր, այսօր իւր հօր հետ աքսոր կ'երթայ այնպիսի տեղ մը, ուր ո՛չ հայ գաղթականութիւն կայ, ո՛չ հայ դպրոց, ո՛չ հայոց եկեղեցի։ Կը կրկնենք. գէթ այս անմեղ տղուն պէտք է կարկառել պաշտպանութեան ձեռք մը։ Ա.սասիկ գեղեցիկ առիթ մը մեծ մեծատանց համար՝ իրենց բարեսիրական զգացմանց ապացոյցը տալու։ Կարելի է գիշերօթիկ դպրոց մը դնել զայն, նկատելով մանաւանդ թէ ուշիմ տղայ մ'է, որպէս զի հոն կրթուի, մարդ լինի, և օր մը օգտակար մէկ անդամը դառնայ հայ ընկերութեան։

Գոհութեամբ կը լսենք թէ Լանկայի, Գումգաբուի և Ցիվանեօլուի հայ սափրիչք՝ Ազգային Հիւանդանոցի պատսպարելոց օգնելու նպատակաւ իրենց մէջ ընկերութիւն մը կազմած են, և արդէն 4–500 ղրուշ հաւաքած են, փափաքելի է որ ուրիշ թաղերու սափրիչք եւս իրենց արհեստակցաց բարի օրինակին հետեւէին։

Փարիզէն մեզ կը գրեն թէ իրաւագիտական դպրոցին քննութեանց մէջ հայ ուսանողներէն մասնաւորապէս Պ. Յովհաննէս Շահնազար իւր քննութիւններ յաջողութեամբ անցուցելով գովեստի (էջ) արժանացած է։

Կը շնորհաւորեմք զՊ. Շահնազար իւր այս նոր յաջողութեան համար։

Այս աւուր Վագրթի մէջ կը կարդանք.

«Մեր երէկի թուով ծանուցած էինք թէ մեր Հայ հայրենակիցներէն մի քանի նորահաս անձինք հայկական դրոց տեղ լատինական գրքեր դնելու եկած են։

«Ըստ մեր կարծեաց և ենթադրութեան, Հայոց առաջնորդները բնաւ հաւանութիւն չեն տար այս փոփոխութեան և կըսուի թէ Հայութիւնը մէջ տեղն վերցնելու նըման տգիտական ձեռնարկ մը կը համարեն զայս փոփոխութիւն։

«Այս միջոցիս հայկական գրոց կատարելութեան խնդիրն ալ կը յուզուի, մանաւանդ կը յիշուի թէ Երբեմն տպագրական տեսուչ Վսեմ Մաճիտ փաշա ասկէ առաջ թրքական գրոց գործածութիւնն ընդունելու պէտքն լրագրաց միջոցաւ պաշտօնապէս հրատարակած էր։

«Կը յուսանք թէ Մաճիտ փաշա այժմ հրաժարած է այս դաղափարէն»։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հեռագիրն անցեալ օր լուր բերաւ մեզ թէ Անամի կայսրը, Դիւցիւք, վախճանած է։ Սովորական պարագայից մէջ, այս լուր որ և է կարեւորութիւն չպիտի ունենար. ծայրագոյն Արեւելից այդ երկրորդ կարգի տէրութեան պետին մահն որ և է ազդեցութիւն չէր կրնար բանեցնել եւրոպական աշխարհաւարութեան ընթացքին վրայ։ Բայց այժմ արտասովոր պարագայներ կան, որք մասնաւոր կարեւորութիւն մը կուտան դէպքին։ Որչափ մարդիկ կան, որք թէեւ անձնապէս ամենեւին արժանիքէ զուրկ, բախտին բերմամբ դիրք մը բռնելով կամ մարդիկ կը դառնան, և առարկայ կը լինին այլոց ուշադրութեան։

Այսպէս էր նաեւ Դիւ–Տիւք։ Տգէտ, մոլի, հեշտասէր, բռնաւոր, բայց ի ձեռին ունէր միլիոնաւոր ժողովրդոց կեանքն, և իւր ընթացքով կ'որոշէր Արեւմտեան մեծ տերութեան մը, այն է Ֆրանսայի, ծայրագոյն Արեւելից մէջ բռնած աշխարհավարութիւնն։ Իւր մահ նոր շփոթութիւն մը պիտի պատճառէ Թոնքինի ծանօթ խնդրոյն յարուցած դժուարութեանց մէջ։ Դիւ–Տիւք 1846ին նոստաւ իւր հօր դահն, և այս երկարժամանակեայ իշխանութիւն Անամի տարեգրութեանց մէջ պիտի յիշատակուի իւր ձախողութեանց ու դժբախտութեանց համար միայն. զի քանիցս մասեր կորցոյց իւր երկրէն, և ականատես եղաւ իւրիշխանութեան նուազման և տկարացման. բայց մինչեւ վերջը պահեց այն հպարտութիւն, որ իւր կարգի վեհապետացքով երեւմն զօրութեան տեղը կը բռնէ։ Դիւ–Տիւք թոռն էր կիա–Լոնկ մեծ կայսեր, որ անցեալ դարու վերջն հիմնեց Անամի կայսերական արդի գերդաստանն, և իշխեց մինչեւ 1820։ Երբ Դիւ–Տիւք դահը նստաւ, ըստ սովորութեան չինական դեսպան մ'եկաւ իւր արքայական պաշտաման խորհրդանշաններն իրեն զգեցնելու, որովհետեւ Անամի տէրութիւնը կը ճանչէ Չինաստանի գերագահութիւնը։ Բայց քիչ վերջն յայտնի եղաւ թէ Դիւ–Տիւք չպիտի կրնար խաղաղապէս կառավարել իւր երկիր։ Իւր նախարարք և պալատականք իրարու դէմ մեքենայութիւններ կը լարէին, մինչդեռ Թոնքինի մէջ խռովութիւնք և ապրստամբութիւնք կը ծագէին։ Այս ներքին դժուութիւնք Եւրոպոյ համար կարեւորութենէ զուրկ կը մնային, եթէ հակառակորդ նախարարք՝ Ֆրանսայի և Սպանիացի կաթոլիկ Միսիոնէրներուն Անամի մէջ ստացած ազդեցիկ դիրքէն օգուտ քաղելով այս օտարազգի կրօնաւորներն իրենց մասնութեանց առարկայ չընէին և անոնց ձեռքով քրիստոնէութիւն ընդունող Անամիցիները չմբաստանէին իրրեւ պետութեան թշնամիներ։ Դիւ–Տիւք զուրկ էր իւր մեծ հօր չափաւոր և իմաստուն տեսութիւններէն ի մասին կլօնային ազատութեան, ոչ ալ բաւական զօրաւոր կամեցողութիւն ունէր իւր մտերմագոյն խորհրդականաց խօսքերը մերժելու համար. ուստի, Քրիստոնէից դէմ մատաղիհալածում մը սկսաւ, հազարաւոր Անամեցիներ անխնայ ջարդուեցան և բազում Ֆրանսայի և Սպանիացի Միսիոնէրներ, ընդ որս Սպանիացի եպիսկոպոս մը, սպաննեցան։ 1858ին, Ֆրանսա և Սպանիա պատերազմ հրատարակեցին Դիւ–Տիւքի դէմ, և կարեւոր դիրքեր բռնեցին Անամի մէջ, գլխաւորապէս Դուրան կոչուած բերդը։ Բայց Եւրոպայի զօրքեր չդիմացան ջերմաս օդին, և միայն չորս ամիս յետոյ կրցին հարուածել և գրաւել զԱյկոն։ Վրայ եկաւ Չինաստանի դէմ Անգլիոյ և Ֆրանսայի կողմէ հրատարակուած պատերազմն, և Ֆրանսական նաւատորմը չինական ծովը զրկուելուն պատճառաւ, Անամի արշաւանքն առժամապէս դադրեցաւ։ Բայց Բէքինի արքունեաց հետ հաշտութիւն կնքուելէ յետոյ, Անամի դէմ պատերազմը սաստկութեամբ յառաջ տարուեցաւ, և քանիցս վիճակ տալէ յետոյ, Դիւ–Տիւք պարտաւորեցաւ կատարեալ զիջում ընել, պատերազմին ծախքը վճարել, քրիստոնէից ազատութիւնը ճանչել և զբաղնչին թողուլ Ֆրանսայի։ Քրիստոնէից ազատութիւնը Ֆրանսայի ձեռք պատրուակ մ'եղած էր ծայրագոյն Արեւելից մէջ ոտից ամուր կռուան մը ստանալու, և վերակենդանացնելու ինչ ինչ իրաւունքներ զորս Ֆրանսացիք կ'ըսէին թէ, դարուս սկիզբը կնքեալ դաշնադրութեամբ մը, կիա–Լոնկ կայսրն ապահոված էր իրենց։ Ազգասէր պատերազմն հաղիւ վերջացած, Դիւ–Տիւքի դէմ ապստամբեցաւ Թոնքինի ժողովուրդն, որ անոր զեղծ պաշտօնատարներէն հարստահարեալ, արդարութիւն կը պահանջէր, և զայն ձեռք բերելու միակ միջոց կը համարէր զահընկէց ընել զԴիւ–Տիւք, արքայական մէկ ուրիշ գերդաստանի անդամը դնելով անոր տեղ։ Այս ապստամբութիւն ըստ ամենայն հաւանականութեան կատարեալ յաջողութեամբ պիտի պսակուէր, եթէ Դիւ–Տիւքի զօրապետը, Դրի–Ֆուոնկ մարեշալը, խիստ միջոցներ ձեռք առած չլիներ։ Անոր ջանիւք խաղաղութեան վերահաստատուելէն յետոյ, մի նոր դժուարութիւն եկաւ Դիւ–Տիւքի դէմ, զոր Ֆրանսացիք կը ստիպէին Թոնքինի ծովեզերաց մէկ մասն իրենց թողելու և իւր երկիրներու մէջէն դէպի Չինաստան իրենց ճամբայ տալու։ Այս միջոցին Դիւ–Տիւքի աշխարհավարութեան զեկավարն էր Դրի–Ֆուոնկ, որոյ պարկեշտութեան վրայ նոյնչափ վստահութիւն ունէր որչափ քաջութեան և ռազմագիտական ճարտարութեան վրայ։ Բայց ո՛չ զօրապետն, ո՛չ իւր տէր կարողացան արգիլել Ֆրանսացիները կարնիէի հրամատարութեամբ նորանոր յաջողութիւններ ձեռք բերելէ, և դոհացուցիչ եւք մը տալէ խնդրոյն։ Դրի–Ֆուոնկ սըրտին ցաւէն մեռաւ երբ Հանոյի բերդաքաղաքին անկումը տեսաւ, և Ֆրանսացւոց յաղողութիւնն անզօր թողուց զԴիւ–Տիւք։ Յայնմամ Անամի վեհապետն ուրեմն հակեցաւ չինական դաշնակցութեան, և օգնութիւն խնդրեց «Երկնային կայսրութեան» ներկայացուցչէն, որ Բէքին կը նստի։ Այն դժուարութիւնք որք իւր իշխանութեան ընկղմէն ի վեր պաշարած էին զինք, վերջանալու մօտ չէին թուեր իւր կենաց դէպի վախճանը։ Ֆրանսացիք անցեալ տարին ի վեր նոր աղդուութեամբ մը ձեռք առած էին Թոնքինի խնդիրը, նախորդ պատերազմէն յետոյ կնքեալ դաշնադրութենէ մը և անոր գործադրման եղանակէն գոհ չլինելով։ Ռիվիէռ հրամանատարին և ընկերաց սպանումը նոյն Հանոյի բերդին առջեւ, զոր Ֆրանսացիք բարոյական տկարութեան վայրկենի մը մէջ ետ տըւած էին Անամի կայսեր, մեծապէս գրգռած է Ֆրանսական ժողովուրդն, և Բարիզի կառավարութիւնը թէ վրէժ լուծելու և թէ իւր երկրակալական դիտումի գործադնելու համար մեծ պատրաստութիւններ տեսած է Թոնքինեան նոր արշաւանքի մը։ Ուստի, մահն եկաւ ազատել զԴիւ–Տիւք ազդեցիկ նորանոր ձախողութեանց ականատես լինելէ, զի տարակոյս չկայ թէ Ֆրանսացիք, այնչափ տկար թշնամի մը ունենալով իրենց դէմ, ի վերջոյ պիտի ստանան զոր ինչ կը պահանջեն։ Բայց եթէ, ինչպէս տեղի կայ կասկածելու, Ֆրանսացիք նոր քաջալերութիւն մը ստանան իրենց երկարժամանակեայ թշնամւոյ մահուամբ, և ընդարձակեն իրենց պահանջմունքներ, Չինաստանի հետ ալ անգամ մ'ևս չափուելու պէտք մը կրնայ ծագիլ, որովհետեւ Բէքինի կառավարութիւնը վերջին ծայր դժգոհութեամբ կը դիտէ Ֆրանսացւոց յառաջխաղացութիւնն Անամի կողմէ, և թէ սրբչափ կը դժկամակի հաւանիլ անոնց նպատակն իրացած տեսնելու, յայտնի կ'երեւի այն բանակցութեանց ելքէն, զորս Բէքինի Ֆըրանսական դեսպանն ամիսներէ հետէ կը կատարէ, առանց յաջողութիւն ունենալու, այնպէս որ առջի օր եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ դեսպանը խնդրեր է իւր կառավարութենէ որ զինը ետ կանչէ։ Այսպէս ահա, Դիւ–Տիւքի մահն, որ ուրիշ ժամանակներ անչան պիտի անցնէր, քաղաքական կարեւորութիւն մը կը ստանայ ներկայ պարագայից մէջ, և Եւրոպական լրագիրք իրենց էջերը կը լնուն ենթադրութիւններ ընելով այն հետեւանաց մասին, զոր այդ դէպք կրնայ ունենալ Ֆրանսական աշխարհավարութեան վրայ։ Միւս կողմէ, Դիւ–Տիւքի յաջորդութիւնն ալ օրուան խնդիր մ'է. զի թէեւ բաղմաթիւ կիներ ունէր բայց բնաւ զաւակ չթողուր, և Ֆըրանսացիք կ'ուզեն որ իրենց նպաստաւոր թեկնածու մը նստի Անամի կայսրութեան կամ թագաւորութեան գահը։

Ուրիշ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Ֆրանսացիք ի մօտոյ պիտի յարձակին Անամի մայրաքաղաքին, Հիւէի վրայ։ Հիւէ բոլոր Ասիոյ ամենէն ամուր քաղաքներէ մին է։ Դիւ–Տիւքի մեծ հայրը Ֆըրանսացի զինուորական ճարտարապետներու տուած յատակագծերուն համեմատ չինել տուած է անոր ամրութիւններն ըստ Վոպանի դրութեան։ Երկու կարգ բերդեր կը շրջապատեն զՀիւէ, և 800 թընդանօթք, բերդերուն վրայ շարուած, կը պաշտպանեն քաղաքին շրջակայներն, և դրեթէ անմարձենալի կը կացուցանեն զայնս։ Գետ մը և խրամներ նեռանապէս կը պաշտպանեն քաղաքն։ Հիւէ ունի 100,000 բնակիչներ, որոց մեծագոյն մասը կը բնակի պարիսպէն դուրս, ինչպէս սովոր է տեսնել ասիական բերդաքաղաքաց մէջ։ Պարսպատոյ քաղաքը քառակուսի է, և հինգ անգլ. մղոն երկայնութեամբ շրջապատ ունի։ Հեռուէն դեղեցիկ տեսարան ունի Հիւէ, բայց ներսը բնաւ կենդանութիւն չկայ, և առնապատի մը կը նմանի տելի քան կայսերական մայրաքաղաքի մը։ Ամրոցներուն մէջ կը բնակին Մանտարինք, այսինքն տերութեան նախարարներն և դլխաւոր պաշտօնավարները, պահապան զօրքն և արքայազուն իշխանք։ Հոն են նաև հանրային պաշտօնատունք, չտեմարանք, բանտք, զինարանք և կարգ մը խանութներ պաշտպան զօրաց պիտոյքն հայթայթելու համար։ Այս առաջին շրջապատակ յետոյ կը սկսի ներքնաբերդը, նմանապէս ամրացեալ, զոր առնուլ աւելի դժուար քան զառաջինն, եթէ լաւ պաշտպանուի։ Այս ներքնաբերդի մէջ է միայն կայսերական պալատն, յորմէ դուրս չէր ելներ Դիւ–Տիւք, այլ իւր բոլոր կեանք հոն անցուցած էր իւր թագուհիներու հետ, զորս հոգ կը տանէր Մանտարիններու աղջիկներէն առնելու, այդ ազդեցիկ մարդոց ամենքն ալ իւր կողմ ունենալու համար։ Ո՛չ ոք կրնար մտնել այդ ներքնաբերդ, ի բաց առեալ պահապաններն ու սպասաւորներն, և եթէ ուրիշ մարդ մը գործով մը հոն մտնէր կամ կանչուէր, իւր բոլոր կեանք հոն անցուցնելու պարտաւոր էր։ Բայց հետաքրքրաշարժ օրէնք մը թոյլ կուտար ամեն կարգի կանանց մտնել ներքնաբերդը, բաւական է որ գեղեցիկ լինէին։

Ֆրանսացիք կը յուսան թէ գըբաւելով զՀիւէ կրնան վերջացնել Անամի խնդիրը. բայց այս ձեռնարկ բաւական դժուարին է իւր բնութեամբ իսկ և ինչ ինչ յարակից պարագայներով, և առիթ տալ կը խոստանայ կարեւոր դէպքերու, որք ի բացակայութեան քաջալերական կարեւորագոյն խնդրոյ, կընան ժամանակ մը դրաւել Եւրոպոյ ուշադրութիւնը։

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

Կը յիշուի թէ Միջազգային Ծանձնախուզիչ մը կազմուած էր Յալեքսանդրիա, Արապի փաշայի ապստամբութենէն և քաղաքին հրդեհումէն ու տարաբաղդէն ետքեալ անձանց տրուելիք դրամական հատուցումներ կարգադրելու պաշտօնով։ Ծանձնախուզիչը 6,368 անձանց պահանջումները քննելով, անոնց հատուցում որոշած է 63 միլիոն 193,231 ֆրանքի գումարի մը։ Այս գումար հետեւեալ կերպիւ բաժնուած է այլ եւ այլ ազգութեանց միջեւ.

Ազգին	Հատուցման	
175	Գերմանացի	ֆր. 1,918,183
23	Ամերիկացի	336,382
654	Անգլիացի	4,456,272
492	Աւստրօ–Հունգարացի	6,140,220
16	Պելճիացի	161,055
8	Գրաղիլիացի	1,147,000
9	Ցանիմարքացի	220,900
846	Եգիպտացի	14,327,155
69	Սպանիացի	975,120
906	Ֆրանսացի	11,292 640
1,784	Հելլենացի	11,032,850
39	Հոլանդացի	561,745
1,253	Իտալացի	7,027,439
4	Բորտուկէզ	41,850
83	Ռուս	3,411,720
7	Շուէյտ–Նորվէկիացի	140,700

Այսպէս, նիւթական մեծամեծ վնասներէ զատ զոր արդէն կրած էր ապստամբութեան միջոցին, Եգիպտոս պարտաւորուելով տուժել այսչափ վնասելոց պահանջումներն, որք արդարացի գտնուած են միջազգային դատարանի մը վճռով, կը կրէ մեծակակ վնաս մ'ալ։ Այդ 63 միլիոն ֆրանքի ահագին գումարը պիտի ելնէ Եգիպտական ժողովրդէն, փոխառութեան մը ձեւով, որ պիտի լինի երկարատեւ բեռ մը Եգիպտոսի վրայ։

ՈՒՈՒՄԻՆԱՐԱՆՔ

(Շար. երէկի թիւէն եւ վերջ)

Բոպէրն–Գոլէճ.

Այս դպրոց Ամերիկացի բողոքական հոչակաւոր Բոպէրթի մարդասիրութեամբ հիմնեալ է հիանալի մի բլրակի գագաթն, որ Վոսփորի վերայ կը նայի եւ սքանչելի օդ ունի։ Այս իւր մեծ առաւելութիւնն է Սուլթանիէի վերայ. հեռի Բերայի նման ընդարձակ քաղաքի աղմկէն, աչակերաք անդ նիւթապէս եւ բարոյապէս մաքուր օդ կրնան ծծել։

Այս դպրոցի վարչութիւնն առաջնոյն հակառակ կազմակերպութիւնն ունի. աչակերաք վերջին ծայր ազատութիւն կը վայելեն, իրենց վարչութեան եւ դասատուաց հետ յարաբերութեանց մէջ մինչ իսկ ընտանի են. վարչութիւնն ոչինչ կընէ առանց դասատուաց խորհրդին, եւ դասատուք ճշդրտապէս կը հետեւին դպրոցի օրինաց. հարուստ մատենադարանն աչակերատաց առաջ բաց է. բոլոր պատիժն պէտ–մաբէն է (վատ նիշ) որ ընտանեաց կ'ուղարկուի, մինչդեռ Սուլթանիէի մէջ ոստիկանութեան դահիճ իսկ կայ ուր կ'արգիլուին մեծ յանցանք գործողներն մինչեւ մէկ կամ երկու օր։ Ասա երեք ամիսն մի անգամ քննութիւն կայ, Սուլթանիէի մէջ ամէն շաբաթ մի առարկայի վերայ գրաւոր մրցում կը լինի եւ մինչ տարւոյ վերջն պարբերապէս կը շարունակուի։ Ասա մրցանակայ մեծագոյն մասի գլխն յայտնի է աչակերատաց. անդ կը պատահի յաճախ որ կարեւորութիւն չունեցող առարկայի մէջ առաջին ելնողն մեծագոյն պարգեւ կ'առնու, մինչ գիտութեանց կամ մաթեմատիքի մէջ առաջին հանդիսացողի պարգեւն ոչինչ մի բան է։ Գնահատութեան մասին ասա համարումն կ'ելնէ, անդ կամքն։ Ասա բոլոր դասերն որոշ գրոց վերայ կ'աւանդեն որք ամեն տարի կը նորոգուին. անդ գրքերն մինչ ցարդ առաջին անգամ առնուածներն են, եւ դասատուաց իւրաքանչիւրն իրեն յատուկ մի մեթոտ ունենալով՝ բնաւ գիրքի վերայ կարելի չէ նոցա դասուց հետեւիլ։ Ոմանք գրել կը տան Սուլթանիէի մէջ, այլք միայն կը խօսին. ասա դասատուն կը կրկնէ անհասկանալի եղած մասերն, անդ արդիւնաւ է դասատուին աղաչել որ կրկնէ այս կամ այն մասն։ Ասա վարչութիւնն մի ծրագիր ունի եւ բաւ է որ դասատուն զայն կէտ առ կէտ աւանդէ առաց հոգածելոյ թէ աչակերաք կուսանի՞ն թէ ոչ. անդ դասատուն սահմանեալ ծրագիր չկայ, նա երբեմն կ'ընդարձակէ իւր առարկաներն եւ երբեմն կը համառօտէ, բաւ է որ աչակերատաց զէթ մի մասն զայն կարենայ ուսանիլ, այսինքն իւր ուսուցեալի սահմանն համեմատական կ'ընէ աչակերատաց մտային կարողութեան եւ մասնաւորապէս այդ առարկայի մասին նոցա ունեցած ընդունակութեան միջնոյն եւ ի զուր աշխատութիւնն կը խնայէ. ահա պատճառն Սուլթանիէի անդգալի կերպիւ ետ մնալուն, վասն զի Քրիստոնեայք հետզհետէ իրենց ազգային ուսումնարաններն դերադասելով եւ ցաճկայ ընդունակներն Եւրոպայ երթալով, յետագայ տարւոյ աչակերտք ըստ մեծի մասին նախորդի աչակերտներէն առաւելակար են։

Ի մի բան Բոպէրթ–Գոլէճի զբաղութիւնն բազմաթիւ առաւելութիւններ կ'ընծայէ, բայց որք առաւել երեւութական են, եւ հասատատութիւնը մեծամեծ թերութիւնէ զերծ չէ։ Փորձն կ'ապացուցանէ թէ Բոպէրթ–Գոլէճ դրականութեան մէջ դերադասութեան իրաւունք կրնայ պահանջել, իսկ Սուլթանիէ՝ դիտութեանց մէջ։ Այսչափիւ չատանալով, տեսնենք այժմ Բոպէրթ–Գոլէճի ծրագիրն, բայց թողուք Ուսումնաւարանն ինքն անձամբ խօսիլ, նկարագրել եւ քննադատել զայն։

Գոլէճի նպատակն լինելով բարձր ուսմունք ապահովել, նախապատրաստական բոլորովին արհամարհելի չէ. անդ աչակերաք կ'ստանան նախնական ծանօթութիւններն՝ որպէս զի դպրոցական շրջանին մէջ համարձակ յառաջ ընթանան. այս պատճառաւ անոր քննութիւնները խիստ դժուար են եւ բնաւ աշառութիւն չունին. իւրաքանչիւր դասարանի չիրնամ յիշել առարկաներն վասն զի մոռցած եմ, այլ գլխոցի ընդհանուր ծրագիրն տակաւին կը յիշեմ. մեք ուսած ենք մասին հաչիւ, տարրական թուաբանութիւն, հանրահաշիւ մինչեւ վերջն, բայց երկրորդ ասպիճանք հաւասարութեանց ընդհանուր ֆորմիւլն մոռցած եմ, իսկ երրորդ եւ առաւել բարձր ասպիճանի հաւասարութիւնք այլ եւ այլ դարձուածներով երկրորդի կը վերածուին. երկրաչափութիւն մակարթակ եւ տարաղական որ չատ ընդարձակ էր բայց երեք ամսոյ մէջ ուսարտեցինք. եռանկիւնաչափութիւն ուղղագիծ եւ գլնական որ ճիշդ առաջնոյն կը նմանի, ֆորմիւլները չսովրեցանք, որովհետեւ դասերը դիւրին է. արտաչափութիւն զոր պարտիզին մէջ մի քանի փորձերով աւարտեցինք. նաեւ ուղղութիւն որ խիստ դիւրին է. բնական պատմութեան համար հարուստ թանգարան ունէինք զպրոցին մէջ. անդամաբանութիւն եւ բնախօսութիւն, որք բնական պատմութենէ տարբեր բաներ են, այնպէս չէ. մեքենագիտութիւն զոր խիստ գիւրաւ ուսայ, չգիտեմ. բնագիտութիւն զոր դասատուն լաւ կ'ուսուցանէր, միայն եթէ մի փորձ չյաջողէր կամ մի մասն լաւ ուսած չլինէր, մի անգամ եւս չկրկնէր. նոյնպէս նաեւ բնաւորութիւնն որոյ գիրքն խիստ մեծ էր. չգիտեմ թէ նկարագրական երկրաչափութիւն կարդացինք թէ ոչ, ինչ բան է այդ. տիեզերագիտութիւն զոր պատմութեան կերպ սովրեցանք. ապացոյց Քրիստոնէութեան փայլէյի որ խիստ լաւ գրուած է եւ մարդը կը հաստատէ. բարոյամենդական օրէնք, միջազգային օրէնք, քաղաքական տնտեսագիտութիւն, պատմութիւն փիլիսոփայութեան, փիլիսոփայութիւն պատմութեան, որք, ճշմարիտ ըսելով, գաղէնէի մէջ սովրելիք բաներ են առաւել քան թէ դպրոցի մէջ եւ այս պատճառաւ մեծ կարեւորութիւն չկրցինք ընծայել այնչափ աշխատութեանց մէջ. փիլիսոփայութիւն, այն է, հոգեբանութիւն, արամաբանութիւն եւ բարոյագիտութիւն. ընդհանուր պատմութիւն, ընդհանուր աշխարհագրութիւն որք այնչափ ընդարձակ էին որ կը ձանձրանայի կարդալով, նա մանաւանդ որ կարճ միջոցի մէջ այդ խոշոր հատորներն աւարտելու համար դասատուն ստիպեալ էր 5 կամ 7 թուղթ դաս տալ եւ հաղիւ եթէ մի անդամ աչքս գրքի վերան շրջեցնելու ժամանակ կ'ունենայի. պատմութիւն քաղաքակրթութեան. լատիներէն քերականութիւն, կեսար, Վիրգիլիոս, Կիկերոն. անգլիերէն քերականութիւն, վերլուծութիւն, չարադրութիւն, ճարտասանութիւն, տարերք քննադատութեան, արուեստ բանախօսութեան, որոց մասին գործնական փորձերով աչակերաք կը կրթուին։ Բաց յատուկ կամաւոր են հետեւեալ առարկաներն. վերլուծական երկրաչափութիւն որ իմ ատեն ստիպողական էր, դաս առինք բայց մէկ բառ չհասկացանք ոչ ես եւ ոչ մէկը. դասատուն կը գար կը խօսէր, բայց աշակերատաց համար չէր. հաչիւ մանրագունի, տատղաբաչխական հաչուեգիտութիւն, որակական եւ քանակական վերլուծութիւնք, ինչպէս նաեւ այլ եւ այլ եւրոպական եւ ասիական լեզուներ. այսպէս ահա կ'արժանանանք Պաչելիէ էս–առ (Պակաւոր յարուցեալ) սիրոմին որ Եւրոպա եւ Ամերիկա ընդունուած է.

Աչքի առաջ դնելով այսչափ բազմաթիւ եւ բարձր ուսմունքն եւ ի նկատի առնելով թէ աչակերտն ստիպողապէս առնուազն չորս լեզու ուսանելով հանդերձ զայնս երիս տարւոյ շրջանի մէջ կ'սկսին եւ կ'աւարտեն, դիւրին է հետեւցնել թէ նոքա պարտին ունենալ խիստ արագ ընթերցանութիւն եւ խիստ զօրաւոր ըմբռնումն, հակառակ պարագային մէջ նոքա պարտին կամ ըսել թէ ընդհանուր սկզբունքներ միայն ստացած են, եւ կամ, այդ խանգարեալ հաղիւ օգիրնին կրցան պրծեցնել։ Եւ արդարեւ, հակառակ մաթեմատիքական բարձր ուսմանց, Բոպէրթ–Գոլէճ բազմաթիւ հաչուգէտներ չէ հատուցած, եւ ոչ միայն այսչափ, այլ նաեւ ընդհանրապէս Սուլթանիէի աչակերաք այս մասին մէջ միշտ առաւել քաջ հանդիսացած են (իրենց թերութեամբք հանդերձ) քան Բոպէրթ Գոլէճինները. նոյնը կրնամք ըսել համարձակաբար դիտութեանց մասին. իսկ գրագիտութեան մէջ այս վերջինք կրնան դերադասութեան իրաւունք պահանջել, առանց այսու ստիպողական լինելոյ որ նոքա զայն միշտ ստանան։

Նիւթականի մասին այս դպրոց առաւել գոհացուցիչ է յամենայնի քան Սուլթանիէն եւ կարելի է ըսել թէ փափագելի կէտ բնաւ չընծայեր այս մասին։

Ընդհանրապէս աչակերաք կը պատկառին իրենց մեծերէն. իսկ Սուլթանիէի մէջ, հազուագիւտ բացառութեամբք, միայն կ'երկչին նոցանէ։

Կիրակէ օրերն Բոպէրթ–Գոլէճի մէջ քարոզ եւ աղօթք կայ. ստիպողական չէ ներկայ լինել, բայց խիստ հաղուագիւտ է տեսնել բացականեր. Սուլթանիէի մէջ կրօնից վերայ մի բառ իսկ չարտասանուիր քրիստոնէից։

Ամիսն մի անգամ երեք օր արձակուրդ կայ. բարձրագոյն դասարանի աչակերաք ազատ են։

Տարեկան թոշակ 44 ոսկի. կէս աւուր կերակուր եւ ուսումն միայն 18 ոսկի, ցերեկօթիկ 10 ոսկի. ոչ հանդերձ կը տրուի եւ ոչ թաղեղէն։

Դաշնակի, սրինգի եւն համար մասնաւոր վճարմունք կան։

Իսկ արդ կը տեսնենք թէ այս բարձրագոյն ուսումնարանայ եւ ոչ մին կատարեալապէս կը յարմարի մեր ազգին։ Պիտի առարկեն ոմանք թէ չունիմք այս աստիճան բարձր ուսումնարաններ եւ թէ մերոյ մէջ Եւրոպական մի լեզու չաւանդիր այնչափ կատարելութեամբ որչափ Ֆրանսերէնն ի Սուլթանիէ եւ կամ որչափ անգլիերէնն ի Բոպէրթ–Գոլէճ։ Ես նոցա կը պատասխանեմ թէ իրենց եւ նմանեաց այդպիսի յամառ օտարամոլութեամբ է եղած որ մեր հիանալի Նուպար–Շանազարեան վարժարանն խանգարուած է եւ մեր արդի Պերպէրեան, Գուրգինեան եւ այլ վարժարանք հաղիւ կը ուրեմն ձեր որդիք հայ զպրոցաց մէջ, եւ պիտի տեսնէք թէ անոնք պիտի բարգաւաճին իրենց ուսմանց ասպարէզն ընդարձակելով եւ առաւել ձեռնհաս դասատուներ ընտրելով։ Այն ատեն ամենուն ալ իղձերը պիտի կատարուին։

Տ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Պանչէ–Գափու,
22 յուլիս.

ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Յորդոր առ Ուսուցչաց.

Սիրելի Օրիորդք.

Այսօրեայ հանդէս՝ զոր կը տանէ վարժարանս, նշանաւոր է նախորդ երեք տարիներէ. քանզի այս առաջին անգամն է, որ ամբողջակի դաս մի իբրեւ ուսումնաւարտ կընծայէ ընտանեաց և Ազգին։

Այսպէս հաստատութիւնս կը կատարէ զիւր պարտիս, իսկ նորա արդիւնքն ու փառք ձերն է։ Գիտեմ, Օրիորդք սիրելիք, և ի մօտոյ կը ճանչեմ, թէ ինչպէս գողտրին են ձեր զգացմունք, դուք յաւէտ բանիւ և գրով տուած եք ինձ վկայութիւն ձեր երախտագէտ սրտից, առանց ես երբէք զայն ի ձէնջ պահանջելոյ։

Բայց այս վայրկենիս հանդուրժեցէք որ ըսեմ ձեզ, թէ կը պահանջեմ զայդ երախտագիտութիւն, բայց ոչ բանիւ, ոչ իսկ գրով, այլ ձեր բարքովն ու վարքով։

Երբէք չպիտի մոռնայք որ այս կրթութեան յարկին ներքեւ ունեցայք ձեզ դաստիարակ իբրեւ ձեզ հայր, դաստիարակուհի, իբրեւ մայր, ուսուցիչներ իբր ձեզ մերձաւոր ազգակից և բարեկամ ճշմարիտ, խնամակալուհիներ իբրեւ դպրովարիր քոյր։

Պէտք է միշտ յիշէք, թէ ձեր բարի անունն դպրոցիս գլխաւոր և միակ փառքն է. չէք անդէտ իսկ, թէ վարժարանս ուրիշ գլխաւոր շահ մը չունեցաւ, բայց միայն ձեր օգուտն՝ իբրեւ Ազգին, նա ջանաց աճեցուցանել ի ձեզ բարոյապէս այն ազնիւ և վսեմ սկզբունքն քրիստոնէական կրօնի՝ զոր արդէն առաջնոյն դաստիարակութեամբ ստացած էք, յաւելով յայն ուսմանց, գիտութեանց, լեզուաց, գեղարուեստից, ձեռագործական ճարտարութեանց ընտիր ընտիր հանգամանքներ, որովք պճնեալ զձեզ, առ ծընողս ձեր կը վերադարձնէ։

Արդ, չմոռնար բնաւ վարժարանը կրկնել ձեզ, սիրելիք, թէ մեծագոյն գիտութիւնն է ճանչել զիւր տգիտութիւն և ուսանելով միշտ լինել խոնարհ և բարեհամբոյր և թէ յատկապէս ձեր սեռին համար չրջնաղ բարեմասնութիւն է համեստութիւն, զարդ վայելուչ, միշտ հաճելի և յաւէտ պատուական։

Այժմ, որովհետեւ աշխարհի ասպարէզը կը բացուի ձեր համար ալ, մնայ ինձ մաղթել ի բոլոր սրտէ ամէն յաջողութիւն, ամէն բարբարութիւն, բայց մաղթել յատկապէս, զի ով որ տեսնէ զձեզ, պատկառի ձեր զգօնութենէն, և ձեր գնացքն, չարժուածք, խօսուածք ընծայեն զձեզ իբրեւ տիպար այն բարւոք դաստիարակութեան, զոր ստացայք սոյն լուսոյ տան մէջ այդ իսկ ի փառս ձեր և ընտանեաց ձերոց, և երբ ըսուի գոհունակութեամբ թէ ես և իմ ընկերուհիք առ այն աշխատած ենք ի Մեզպուրեան վարժարանի, այդ մեզ վարձք, ի ծառայութիւն մեր սիրելի Ազգին։

Այսպէս, չնորհաչուք օրիորդք ՏԷ՛ր ընդ ձեզ, և հովանի բարձրելոյն ի ձեր վերայ յամենայնի, սիրտ իմ ընդ ձեզ և յիշատակ ձեր ի մեզ։

Շնորհէ՛ Տէր և ձեր բարի օրինակն միշտ քաջալեր լինել յաջորդաց և իմ ծերութիւն ցնծայ ձեր բարեբաստութեան լուրերով։

ՄԿՐՏԻՉ Ս. ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ

10 Յուլիս 1883

ԳՐԱԿԱՆ

—=—

ԱՄԷՆ Ե՝ ԱՄԷՆ

—

Երկու ոգի ունինք, մէկն Հայ (բոլոր), միւսն ալ Հրեայ (եղիցի)։ Ասոնք ծագմամբ թէեւ բոլորովին տարբեր են իրարմէ, սակայն ուղղագրութեամբ ճիշդ նոյն են մէկ մէկու։ Վերջնոյն վրայ խնդիր չկայ, խնդրականն առաջինն է։

Չենք գիտեր որո՛ւ հեղինակութեան վրայ յենլով՝ ոգին սխալագիր գրութիւնն սկսած է տակաւ ընդհանրականութիւն առնուլ. նախեւեաց ուղղագրութիւնը միայն ոգին դիտէ և այս միայն բաւական էր ամէն վէճ լուծելու։ Բայց ոմանք ալ գիտնալով կամ բաւական չհամարելով և ոգինայն բառին ե ձայնաւորէն մոռնալով՝ սկսան ոգին գրել և ասով կարծեցին նախնեաց գրութեան կերպն ուղղել. բայց, ինչպէս պիտի տեսնենք, յանդգնութեամբ, վասն զի առանց պատճառի։

Թէ ոգին գրութիւնն էր միակ ուղիղ, կրնար դիւրաւ տեսնուիլ եթէ միտ դրուէր հոլովելու կերպին՝ ոգի, ոգիոյ, ինչպէս աղ-աղոյ, Մովսէս, Մովսէսի և այլն։ Արդ, ինչպէս որ չենք գրեր աղ-աղոյ, Մովսէս, նոյնպէս ալ իրաւունք ամենեին չունինք ոգին գրելու, եթէ օրինաց անաստել չենք ուզեր։

Ոգին բառին ուղղագրութիւնը վճռելու համար ոգնոյն ածանցքին դիմելու ոչ պէտք ունինք և ոչ ալ անկէ փաստ մը կրնանք հանել ոգին գրութիւնը ջատագովելու։ Ոգնոյն է ով չէր կրնար գրուիլ՝ յաւելուածոյ այն մասնիկին համար, վասն զի, ինչպէս որ գիտենք, արմատական է (կամ է) երբ բառին վերջը գայ ան ատեն միայն էի կը փոխուի կամ (լեզուաքննական լեզուաւ) կ'ասի։ Ուրեմն ոգնոյն բառին արմատն ոգն ըլլալն չի հետեւիր որ ոգին է ով գրուելու է. վասն զի մենք չենք պնդեր թէ ոգնոյն բառին արմատն ոգն ըլլալուն պատճառաւ սա վերջին գրութիւնն է միակ ուղիղ, այլ ան պատճառաւ, զոր արդէն նշանակեցինք։

Ահա սա է ճշմարտութիւնն ամենապարզ կերպով բացատրուած, զոր ամէն գրագէտ Հայ կրնայ դիւրաւ ըմբռնել և պիտի ըմբռնէ ու հետեւի, որով կը յուսանք (մեր բանասիրաց ճշմարտասիրութեան վստահանալով) վերջ պիտի տրուի ոգին սխալ գրութեան, որ թերի բանասիրութեամբ և անընտրող հետեւողութեամբ միայն այնչափ ընդարձակ գործածութիւն առած է։

Հ. ՍԵՐ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ
Մ. Ո.

—

Այս խնդրոյ վրայ Մասիսի Խմբագրութեան կարծիքը սա է. Ոգին գրել է ով ստուգաբանօրէն աւելի ճիշդ կրնայ լինել քան ոգն գրել է ով։ Է ի և Է ի առնչութիւնը լծորդութեանց ու բարդութեանց մէջ՝ յայտնի է։ Բայց խնդիրը զուտ ստուգաբանական չէ, այլ նաեւ էապէս գործածութեան, սովորութեան խնդիր մ'է։ Եթէ կը կարծենք թէ ամէն բառ իւր հին նշանակութեամբ կամ հին ստուգաբանութեամբ պարտի գործածուիլ նոր լեզուին մէջ, անկարելին կը պահանջենք։ Արդ, ինչ որ լինի Ոգն բառին արժէքն ստուգաբանօրէն, սա իրողութիւն անժխտելի է թէ նոր լեզուին մէջ ընդհանրապէս է ով կը գրուի. նախնեաց մէջ ալ կան որ այնպէս գրած են, ինչպէս նաեւ Մխիթարեան հարց մէջ։ Լսել է որ է ով գրելն եթէ մեղք ալ է յաչս մաքրականաց, մահացու մեղք չէ։ Բայց նախընտրելի է, իբրեւ գործածութեան խնդիր, վերապահել է՝ ն երբայեցերէն Ոգնին, և ով շարունակել գրել ոգնը ը՞ստ իմաստով։ Եւ այսպէս կ'ընենք մեք։

Տ. Տ. Գուրգէնի և Հիւնքեարպէյէնեանի մէջ ծագած վէճն՝ իբրեւ զուտ բանասիրական խնդիր՝ կրնայ հետաքրքրաշարժ և մինչև իսկ օգտակար լինել, բայց բառերու և տառերու գործածութիւնը լոկ բանասիրական տեսութեամբք չորոշուիր։ Սովորութիւնն եւս կարեւոր տարր մ'է, և ով ոգնը կ'արդարանայ, եթէ ոչ ստուգաբանութեամբ, գէթ այնպիսի ընդարձակ գործածութեամբ ու սովորութեամբ մը, որ կը հաւասարի օրթոտոքս Ոգնի (է ով) գործածութեան, և գուցէ կը գերազանցէ զայն։ Ա.դ տեսակ արտուղղութիւնը հայերէնէն աւելի զարգացեալ լեզուաց մէջ ալ կան, ինչպէս դիւրին է ցուցնել. բայց նիւթը չվերցներ աւելի գրել։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ 2 ՕԳՈՍՏՈՍ

—

ՆԵՐԲԻՆ ԲԵՐԲ

Թէֆրիէ.—Շաբթուս վաճառեցաւ 300 հակ, որոյ 50 հակը Պէյ-Պազար 23 ղրշի հոխան, կէրէսէ, Չերքէզ 23 ղրշի, Էնկիւրիւ միջին, Լսկի-Շեհիր՝ 22–22 1/2 ղրշի, Եոզղատ, Գասթէմունի 21–21 1/2 ղրշի հոխան։ Պատրաստ՝ 4,500 հակ։ Հրապարակը թոյլ է Անգլիայէն եկած լրոց պատճառաւ, որք հանդարտութիւն կը ծանուցանեն։ Գնողք հազուագիւտ են. գիներն իջնելու կը ձգտին։ Պէյ-Պազար՝ 23–23 1/2 ղրշ, Նալը-խան՝ 22 1/4-22 3/4 ղրշ, կէրէսէ, Չերքէզ՝ 22–22 3/4 ղրշ, Լսկի-Շեհիր՝ 21 1/2–22 ղրշ, Եոզղատ, Սիվրի-Հիսար՝ 20—21 1/2 ղրշ։ Գարա-Հիսար, Բէօթահէա, Գասթէմունի 20–21 ղրշ, Գունաւորը՝ 14–17 ղրշ. ստորին՝ 6–7 ղրշ, Վան՝ 13 1/2—14 1/2 ղրշ։

Բուրդ.—Շաբթուս վաճառեցաւ միայն 5000 հոխա փոքր-Ասիոյ բուրդ, Զմիւռնիոյ մէջ յանձնելի և 6 1/2 ղրշի հոխան։ Հրապարակն հանդարտ է։ Գիներն անշարժ կը մնան։ Գասագ-Պազի լաւ՝ 5 1/2–5 3/4—9 1/2—9 3/4 ղրշ, Գասագ—Պազի միջին՝ 4 7/8—8 7/8 ղրշ, Լսկի-Շեհիրի Բրբմա՝ 6—6 5/8 ղրշ. Եոզղատի և Էնկիւրիւի Բրբմա՝ 6 1/4—6 1/2 ղրշ։

Բամպակ.—Շաբթուս վաճառեցաւ 50 հակ Հայէպի ապրանք 5 1/4 ղրշի հոխան և գրեթէ 30 հակ ըզմիւռնիոյ և Ատանայի ապրանք ստորեւ նշանակեալ գիներով։ Հրապարակն հանդարտ է։ Հալէպ՝ 5 1/4 ղրշ, Ատանա ճնշուած՝ 6 3/8—6 1/2 ղրշ, Ատանա չճնշուած՝ 6 1/2—6 5/8 ղրշ, Զմիւռնի ճնշուած՝ 6 5/8—6 3/4 ղրշ, Զմիւռնիա չճնշուած՝ 7—7 1/4 ղրշ։

Նանէխ.—Ընդհ. հանդարտութիւն կը տիրէ։ Տեղական սպառման համար քանի մը մանրվաճառումներ եղան 2 5/8—2 3/4 ղրշի. փոխադրմամբ գինն է 94—96 փարա։ Պատրաստը գրեթէ 3,300 հակ կը հաշուի։

Կապէրտ.—Շաբթուս վաճառեցաւ 240 կտոր մեծ Շիրվան 35 1/2 ական ֆրանքի, 67 կտոր Շիրվան (կուպա) 65 ական ֆրանքի, 110 կտոր փոքր-Ասիոյ Գրզ-Բիլիմ 44 ական ֆրանքի, 135 կտոր փոքր-Ասիոյ Գրզ-Բիլիմ մանր (Եոզղատ, Լսկի-Շեհիր և զանազանք), 102 ական ղրուշի, և 150 կտոր զանազան տեսակ 25–50 ական ֆրանքի կտորը։ Պատրաստ՝ 4000 կտոր։ Հրապարակն հանդարտ է. գնողք սակաւաթիւ են. սակայն ընտիր ապրանքները գնող կը գտնեն. բայց հազուագիւտ են։ Պարսկական վաճառաց վրայ նշանակելիք գործ մը չկայ։

Մերսին.—Շաբթուս վաճառեցաւ 3 հակ լաւ տեսակ Քուլթայիս 112 ղրուշի հոխան (մէճիտ) և 4 հակ ստորին տեսակ 78 ղրուշի հոխան։ Պատրաստ՝ 150 հակ։ Հրապարակն հանդարտ է, և գնող բընաւ չկայ Եգիպտոսի մէջ ծագած քոլէրային պատճառաւ։ Գիները թոյլ են և վաճառատեարք գնոց վրայ զեղչեր ընելու պատրաստ են, եթէ գնողներ գտնուին։

Աէին.—Վաճառեցաւ 6 սընտուկ անցեալ տարւոյ հունձքէն 144 ղրուշի հոխան. նոր հունձքէն 4 սնտուկ Պիլէճիք, ընտրանօք, 171 ղրուշի և 3 սնտուկ կէյվէ (Թալէ քուալէ) 160 ղրուշի հոխան։ Պատրաստ՝ 70 սնտուկ նոր և 40 սնտուկ հին ապրանք։ Հրապարակն ընթացքը չարունակ անտոյգ է։ Զմիւռնիայէն եկած լուրերը գնոց անկում ծանուցանելով, մեր գիներն ալ իջան։ Լոնտրայէն կը ծանուցանեն թէ Մալաթիոյ ապրանք վաճառուած է 20 շիլինի։ Մեր գիներն են.—Մալաթիա՝ 256—258 ղրուշ, Սէլանիք 225–230 ղրուշ, Զիլէ, Եւդոկիա 200–205 ղրուշ, Պալը-Բէսէր՝ 200–205 ղրուշ, Էսկիսիր՝ 185–195 ղրուշ, Նալը-խան, Պէյ-Պազար՝ 170 ղրուշ, կէյվէ, Պիլէճիք՝ 160–170 ղրուշ, ստորին՝ 110–135 ղրուշ։

Գաղէ Բէյ.—Վաճառեցաւ 200 հոխա լաւ տեսակ գեղին 18 1/2 ղրշի հոխան։ Պատրաստ՝ 45,000 հոխա։ Հրապարակն հանդարտ է. գնող չկայ։ Գիներն են.—Էքսթրա սպիտակ՝ 28—30 ղրշ, բնական սպիտակ՝ 24—26, բնական սովորական խառն՝ 20—21 ղրշ, լաւ տեսակ դեղին 17—18 ղրշ, միջին տեսակ դեղին՝ 15—16 ղրշ. ստորին՝ 5 ղրշ։

Գոմէշ.—Շաբթուս վաճառեցաւ 23 պարկ կեսարիա, ընտիր, 11 1/2 ղրշի հոխան, 14 պարկ Զիլէ (աշը) 11 ղրշի հոխան։ Պատրաստ՝ 130 պարկ, 30 ը կեսարիա լաւ և 100 ը զանազան տեսակ միջին ապրանք։ Հրապարակը բանուկ է։ Վաճառատեարք գնոց վրայ կը պնդեն։ Աշն՝ 11 1/2—11 3/4 ղրշ, կեսարիա՝ 11 1/2—11 3/4 ղրշ, Էնկիւրիւ՝ 10 1/2—11 ղրշ, Եւդոկիա 10—10 1/4 ղրշ. Զորուա՝ 9 1/4—9 1/2 ղրշ։

Գեմլիք.—Պատրաստ՝ 120 պարկ սպիտակ և 80 պարկ սեւ։ Վաճառում չկայ։ Գիներն անփոփոխ կը մնան։ Կապոյտ՝ 6 1/2 ղրշ, սպիտակ՝ 5 1/2 ղրշ։

Մեղրոմոմ.—Վաճառեցաւ 500 հոխա 18—18 1/2 ղրշի հոխան։ Պատրաստ՝ 1,500 հոխա, հրապարակն հանդարտ է. գնողք սակաւաթիւ են. գիներն են Օսմ. ոսկին 110 ղրշէն.—լաւ տեսակ՝ 18—18 1/2 ղրշ, միջին տեսակ՝ 17—17 1/2 ղրշ։

Սէմանէ (մահմուդիէ).—Վաճառում չկայ։ Գիներն անփոփոխ կը մնան, լաւ տեսակ՝ 12 մէճիտ, միջին տեսակ՝ 5—6 մէճիտ, ստորին տեսակ՝ 3—4 մէճիտ հոխան։

Մորթ.—Մորթի վրայ եղած գործողութիւնը հետեւեալ կերպիւ կ'ամփոփին.

Գոհէլէ մորթ.—Վաճառեցաւ 1,200 կտոր չոր, Ալնատոլուի ապրանք, հոխան 10 1/2 ղրուշի, և 200 կտոր թաց, հոխան 6 1/4 ղրշի։

Եէն մորթ.—Վաճառեցաւ 500 կտոր Օսէայի ապրանք, 6 3/4–7 ղրուշի հոխան։

Ուէրոէ մորթ.—Շաբթուս վաճառեցաւ 10,000 կտոր աղած. Գարամանի մորթերուն զոյգը 18 ղրուշի և Գրվրիճգի մորթերուն զոյգը 14–15 ղրուշի։

Այծի մորթ.—Նշանակելիք որ և է գործ մը չկայ։

Գառան մորթ.—10.000 կտորի չափ Ալնատոլուի ապրանք վաճառեցաւ, զոյգը 14 1/2–15 1/2 ղրուշի։ Շարունակ կ'ուզուի։

Այծի մորթ.—Նշանակելիք գործ մը չկայ. պատրաստ չկայ։ Գիներն մորթի մեջ են.—40–50 հոխանոց մատակ գոմէշի մորթ, զոյգն 3 1/2–4 1/4 ոսկի, 50–60 հոխանոց արու գոմէշի մորթ, զոյգը 4 3/4–5 1/4 ոսկի, Լոնտոն չոր մորթ, 10–10 1/2 ղրուշի հոխան, եղան թաց մորթ, 6 1/2–7 ղրուշի հոխան, ոչխարի մորթ, զոյգը 14–18 ղրուշ, այծի մորթ, զոյգը 18–21 ղրուշ, դառան մորթ, զոյգը 17–19 ղրուշ, նապաստակի մորթ, 100 կտորը 13–14 մէճիտ ըստ ծանրութեան։

Եղէնք.—Շաբթուս նշանակելիք գործ մը չկայ։ Գիներն անփոփոխ կը մնան 5–5 1/2 ղրուշ հոխա, 100 կտորն 180 հոխան կշռող։

Կաղամբ.—Հրապարակն հանդարտ է, ո՛չ ուղղ կայ, ո՛չ ալ գընող. սակայն գիներն ամուր կը բռնուին. Կիրասոն՝ 82 ղրուշ կենդինարը, Տրապիզոն՝ 85 ղրուշ կենդինարը։

—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐԲ

Շուրբ.—Եկաւ 1,920 պարկ։ Վաճառեցաւ 1,420 պարկ։ Պատրաստ՝ 1,500 պարկ։ Վաճառելու մասին վաճառատեարց կողմէ ցոյց տրուած փոյթը չարունակելով, նոր եկած ապրանքները կենդինար գըլուխ 2—3 ղրշ. պակաս գնով վաճառեցան, թէպէտ արտադրիչ հրապարակաց վրայ գիներն 1/2 ֆիորին վրայ դրած էին։

Խոհուէ.—Եկաւ 1,300 պարկ։ Վաճառեցաւ 100 պարկ։ Պատրաստ՝ 12,000 պարկ։ Հրապարակն յոյժ հանդարտ է և գնող գրեթէ չկայ։ Գիներն անուանական են։

Բրէնտ.—Եկաւ 1850 պարկ Հընդիկ և 700 պարկ Իտալական։ Վաճառեցաւ 1,350 պարկ Հնդիկ և 1,200 պարկ Իտալական։ Պատրաստ՝ 1,500 պարկ Հնդիկ և 1000 պարկ Իտալական։ Հրապարակը բաւական բանուկ է թէ՛ Հնդիկ և թէ՛ Իտալական տեսակաց համար։ Հնդիկ տեսակաց գիները թոյլ են, մինչդեռ Իտալականին գիներն անշարժ կը մնան։

Սէրմանէթ.—Եկաւ 2000 սնտուկ։ Վաճառեցաւ 2000 սնտուկ։ Պատրաստ՝ 2,500 սնտուկ. չարունակ կուզուի և մեծաչափը 7 7/8 ղրշ և փոքրաչափը 7 5/8 ղրշի կը վաճառուի քիլոկրամը։ Փոքրաչափերուն առեւտուրն աւելի բանուկ է։

Գէլէ-գէ.—Չեկաւ։ Վաճառեցաւ 1000 սնտուկ Ամերիկեան և 200 տակառ Ռուսական։ Պատրաստ՝ 38,000 սնտուկ և 600 տակառ Ամերիկեան, 5,500 սնտուկ և 1300 տակառ Ռուսական։ Հրապարակն աւելի հանդարտ է։

Ադէն.—Եկաւ 2000 սնտուկ։ Վաճառեցաւ 1500 սնտուկ։ Պատրաստ՝ 12,000 սնտուկ։ Հրապարակն հանդարտ է։ Գիներն անփոփոխ կը մնան։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳԻՆԵՐ Լ. 103

Շաբաթ Հոլ. սկզով կենդ.	202–204
» » պարկով »	202—204
» Թրիէստ » »	184—
» Գլուխ 2–3 քիլոգ. (7 0/0 գեղշ)	
50 քիլոգ. 258—	Լ. 100

Լոնտոն Գրապիլ, ընտ. հոխ. 7.30
» » լաւ » 6,80
» » սովորին » 6 60
Սբրիչէթ Պէլճիոյ բիլ. 7 5/8–7 7/8
» Ֆրանսայի սնտ. —98
Լեղակ (չեվիոտ) Պէնկ. հոխ 100—140
Որդան կարմիր (գրբմրգ), սև 27—
» » գորշ 22
Պղպեղ սև հոխ. 9 1/4–10 1/4 Լ. 104
Կինամոն » 8 8 1/2— 100
Խունկ կենդ. 220—240 »
Մեխակ (գրնֆիլ) հոխ. 15—
Բրինձ Հնդկ. պարկ 80 օխա 131—132
» Ճէնովա 41— ֆր.
Թէյ սեւ սովոր. հոխա 12—17 Լ. 100
» միջին » 20—44
» ընտիր » 100—120
Քարիւզ (կազ) Ամ. սնտ. 30–31–381/2 39
» Ռուս. » 37
» Ամ. տակ. հոխ. փր.
» Ռուսական » » 52 »
Օսլայ (նշաթ) Անգլ. կենդ, 175–178
մէճ. զրշ
Ապակի սնտ. 17—18 ֆր.

—

ՄԵՏԱՂԻ

Եէլոր.—Գիներն անշարժ կը մնան Անգլիոյ մէջ։ Մեր հրապարակը թեթեւ բարւոքում մը կրեց և կարեւոր գործեր եղան, գլխաւորաբար Բումէլիի համար։ Գիներն անշարժ կը մնան։ Շաբթուս նոր եկած երկաթին քանակութիւնը 400 թոնոյի չափ կը հաշուի, որոյ 60 թոնոն ուղղակի Բոթի զրկուեցան։ Վաճառուած երկաթին քանակութիւնն ալ 300 թոնոյի կը հասնի։ Պատրաստ՝ 7000 թոնոյ կը հաշուի։

Պուլլոպ.—Եկաւ 800 սնտուկ. վաճառեցաւ 200 սնտուկ։ Պատրաստ՝ 1800 սնտուկ։ Հրապարակն հանդարտ է. գիներն անշարժ կը մնան։

Գրէֆէյոյ.—Եկաւ 3000 տակառ. վաճառեցաւ 2200 տակառ։ Պատրաստ՝ 18000 տակառ։ Հրապարակը բաւական բանուկ է. գիներն անշարժ կը մնան։

Անտ.—Եկաւ 200 տակառ. վաճառեցաւ 70 տակառ։ Պատրաստ 350 տակառ։ Հրապարակին ընթացքը թոյլ է. գնողք հազուագիւտ են։

Թէրնէյ.—Նորէն ապրանք չեկաւ. հետեւապէս նշանակելիք նոր բան մը չկայ։

Զինկոյ.—Եկաւ 120 տակառ. վաճառեցաւ 80 տակառ. պատրաստ՝ 910 տակառ. գնողներ կան. գիներն անշարժ կը մնան։

Պէրիյ.—Արեւելեան Բումէլիի համար բաւական կարեւոր գործեր եղան չաթիւս։ Գնողներու համար զեղչեր կը լինին գնոց վրայ, որք առ այժմ անշարժ կը մնան։

Միւս մետաղաց վրայ նշանակելիք կարեւոր բան մը չկայ։

Օրուան գիներ (Լ. 100էն)

Երկաթ Անգլ. ձող կենդ.	46 1/2—47
» Նուէտ. » »	71—75
» Անգլ. Նէլրոս »	47—47 1/2
» Նուէտ »	761/2—77
» տախտակ Նո. 1–4 »	61—63
» » » 5–10 »	71—73
» » » 11–14 »	81—83
» չրջնկ. (մատ 1–3) »	88—90
» թել 3—16 1/2 »	
Քարիւղ Փարիզի 45 լիտր	64—66—69

ԹԷՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(52)

ԱԼՊԷՐ ՏԷԼԲԻ

—o—

ՄԱՐՔԻԶՈՒՀԻՆ

—=—

12

մուսին, որոյ տխմարութիւնը կը հեղնէր յաճախ, եղերական զայրութով կանգնած իւր դէմ։ Ինչ պիտի ըսեն ամէն մարդ երբոր լսեն այս երկու մարդոց մեղսեն ամէն մարդ։ Ահա այս մտահոգութիւնն էր որ կը տիրէր նամարտ։ Ահա այս մտահոգութիւնն էր որ կը տիրէր այս սկեպտիկեան վարիզցիին վրայ։ Ֆապիէն թանտրէ թշնամանք մը կրած էր առանց համարձակելու բառ մ'արտասանել։ Ո՛չ, կը խորհէր թէ ի՞նչ պիտի ըսէ ամէն մարդ։ Ինք արդէն բաւական ճանչելով զաշխարհ, գիտէր որ կարծիքներն իրեն դէմ պիտի լինէին։ Փարիզցին աճապարող է. ժամանակ չունի երկար խորհրդածելու, այլ ամէն բան չատպատ դատելով դոհ կը լինի։ Ամէն մարդ գիտէր Մարքիզին և Բաթէերինի յարաբերութիւնը։ Ցանկարծ Արտեմիսի հետամուտնութեան ծանուցումը կը հրատարակուէր։ Եւ այն ժամանակ ո՞րչափ ծաղրաբանութիւնք չեղան խեղճ Պ. Մորէրի վրայ։ Ցեռոյ յանկարծ այնպիսի անհասկընալի և անբացատրելի դէպքեր եռեւեռ պատահեցան, որք ամենէն անփոյթ անձանց ուշադրութիւնը դրաւելու արժանի էին։ Արտեմիս կը հիւանդանար ծանրապէս, և այրն այդ առիթէն օգուտ քաղելով ուրեւորութեան կ'ելնէր։ Բաթէերին ալ կը փախչէր վէճի դիտակէն և Փարիզ կը վերադառնար, ուր նորէն բարձր ջերմեռանդութեան մէջ կը սուզուէր։ Վերջապէս, այժմ ալ, աներոջն և փեսին մէջ այս անակնկալ մենամարտն, որոյ վրայ ամէն մարդ պիտի խօսէր, իրողութիւնները իրարու պիտի մատեցնէին, ճշմարտանմանները պիտի համախմբէին։

Սակայն Ֆապիէն քաջ էր. բայց, ինչպէս ամէն մոլի մարդոց, անոր քով ալ կը պակսէր բարոյական արիութիւն։ Իրական վտանգի մը դիմագրաւելու կարող, երեւելիք ահադին ազմուկին առջեւ կ'ընկրկէր։ Ասոր համար էր որ գլխակոր կ'ընդունէր Պ. Մորէրի թշնամանքները։ Ո՛ր կողմ և դառնար, կեղծ ու երկդիմի վիճակի մէջ էր, և ցած դեր մը խաղալու պատրաստուած էր։ Իւր քով Պ. Մորէր դրեթէ ծերունի կ'երեւէր։ Եւ սակայն մենամարտն անխուսելի էր. եթէ հրաժարէր, իւր աներոջմէն հրապարակաւ նախատինք կրելու հարկին մէջ կ'իյնար։

Ուրեմն պէտք էր մենամարտէր։ Բայց աշխարհ։ Ութ օր, տասնեւհինգ օր խօսակցութեան նիւթ պիտի ընէր, և յետոյ լռէր։ Փարիզ յանդուգներուն ու տնամօթներուն է։ Երբոր վախնան իրմէ, առաւել կը խրոխտայ և վրայ կը յարձակի. իսկ երբոր խիղախեն, գլուխ կը ծռէ։ Պ. Մորէրի գալով, դիւրաւ կրնար սպաննել զայն. բայց պէտք էր որ խնայէր, բաւական յայտնապէս, որպէս զի իւր վկայները նշմարէին և ամէն մարդ ալ իմանար։ Սուրի թեթեւ հարուածով մը կը լմննար գործը։

Նախ պէտք էր հասարակաց կարծիքը պատրաստել։ Ասոր համար կ'ուզէր նախ ինք հռչակել մենամարտի լուրը, քաջ մարդու մը վստահութեամբ, որ բանէ մը չվախնար։ Ֆապիէն այս դերը խաղալ միտքը դնելով, ոչ եւս վարանեցաւ։ Սրճարան մը մտաւ և դաւաթ մը ջուր ուզեց. սրտին կրակէն կը խեղդուէր։ Իւր գիմացն հայելի մը կար, անոր մէջ դէմքը տեսնելով զարհուրեցաւ։ Բոլորովին կապոյտ էր։ Շրթունքը կը կծկէին ջղային ճիգով մը։ Թիզաս շարժում մ'ըլլաւ. ճակատը բարձր, անվեհեր, անխիղճ, պահ մը վազանցիկ ընկճումէ մը յաղթուելէ յետոյ ուղղակի իւր ակնթանցն ելաւ վկաներ գտնելու։ Առաջին դահլիճը մտնելուն պէս՝ այնպիսի խօսք մը լսեց, որ քիչ մնաց զինքը չփոթեր։

—Օ՜, բարեկա՛մ, ի՞նչ ունիք այս իրիկուն։

Ֆապիէն ժպտեցաւ։ Զօրեղ ձայնիւ մ'ըսաւ թէ քիչ մը ձանձրութիւն կ'ղգար։ Ցեռոյ հարցուց թէ իւր բարեկամներէն երկուքը հո՞ն էին։ Եւ որովհետեւ անուանի զինուորներու անուն կուտար, իսկոյն լուր ուանի զինուորներու անուն կուտար, իսկոյն լուր տարածուեցաւ թէ Թանտրէ Մարքիզը պիտի մենամարտեր։ Իւր վկայներուն խորհրդաւորութիւն պատմարտեր։ Իւր վկայներուն խորհրդաւորութիւն պատմարտեր։ Իւր վկայներուն խորհրդաւորութիւն պատմարտեր։ Ոչիրած չլինելով, ամենուն խօսեցան։ Ցեռոյ պահ մը ուր

Պապպա (Վլէյ) ըստ տես տակ.	140—141
Անոպ (Բոլոյ) կենդ.	690—695
Թիթեղ (Ռենդէ) 2 անուսկ	200
Կապար, ըստ տես. կենդ.	116—120
Գլինճ տես. հսկ.	12 3/4—13
Զինկ. թերթ 100 հսկան	73—74 ֆր.

Այսոր գիներ կանխիկ առուտուրի համար են։

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱ

Ի մօտոյ առեւտուրին վերաբերեալ կրսման յոյսէն զատ՝ նշանակելիք բան մը չունինք գրելիք։ Հրապարակին ընդհանուր ընթացքն հանդարտ է։ Բումէլիի համար շաբթուս դարձեալ քանի մ'անգլիական վաճառումներ եղան։ Ասիոյ համար գործ չկայ։

Գալով Պարսկաստանի, գործերն հանդարտ են սա պատճառաւ թէ Դարբէժի մէջ վաճառումնք գոհացուցիչ գիներով չեն լինիր։ Կարմիր գոյնով թաշկինակ, պասմա և Պըրատֆորտի բրդեղէնները կը բընտրուին Պարսկաստանի համար։

Ամերիկա. — Առաջին ձեռքերէ վաճառեցաւ մաս մը 22 եարտանոց միջին տեսակ, 4 3/4 ղրշի լիպրան, մաս մը ամբողջ եարտանոց, միջնակարգ, 5 էն մինչեւ 5 5/8 ղրշի լիպրան, և մաս մ'ալ մահուտի 6 1/2 ղրշի լիպրան։ Գիները թոյլ են։

Օսմ. ոսկին 110 ղրշի.
կտաւ 22եարտանոց մ' ին տես. 4 1/4—5
» » վեր » 5—5 3/8
Ամբողջ » միջին » 4 3/4—6 5/8
» » վեր »
Մահուտի 6—6 1/2

Ասիա. — վաճառեցաւ մաս մը 4 5/8 էն 4 7/8 ղրշի լիպրան, մաս մ'ալ թեթեւ կշռող 5 1/4—5 1/2 ղրշի լիպրան։ Հրապարակը հանդարտ է. Գիները թոյլ են։

Օսմ. ոսկին 110 ղրշի.
Ծանր կշռող ստորին տեսակք 4 5/8—5 ղրուշ լիպրան։
Ծանր կշռող լաւ տեսակք 5—5 3/8 ղրուշ լիպրան
3, 4 եւ 4 1/2 լիպրանոց կտաւք 5 3/8—5 5/8 ղրուշ լիպրան
7 3/4, 8 3/4, 9 3/4, 10 3/4 լիպրանոց Քոթինկտոնի կտաւք 5 1/2—5 3/4 ղրուշ լիպրան։

Շոպէնկոս (խաաս). — Առաջին ձեռքերէ վաճառեցաւ մ'աս մը 8 լիպրանոց ապրանք 40 ղրշի թոփը, մաս մ'ալ 10 լիպրանոց 57 ղրշի թոփը։ Վեր տեսակները կը փնտրուին։

	լիպրա	ինճէղ	ղրշ.
Կտաւ	7—8 1/4	38	35—42 թոփը
»	9—9 1/2	45	47—51 »
»	10—11	50-52	58—62 »

Մոլ. Նախընթաց և այս շաբթու եղած վաճառումնք ցնասեցին հրապարակին, զի 16 թիւը 37 1/2-40 ղրշի և 26 թիւը 58—59 ղրշի վաճառեցան։ Գիները իջնելու կը միտին և գնողք հապուադիա են ամեն տեսակաց համար։

Թիւ.	30 ինճէղ	35 ինճէղ	38 ինճէղ
4	13	14 1/2	16 1/2
16	12 1/4	13 1/4	14 ղրշ.
26	17	20	22

Պոմբ. — Հրապարակն հանդարտ է. գործերը սահմանափակ են, վաճառումնք տեղական սպառումն և քիչ մ'ալ Բումէլիի համար կը լինին։ Փնտռուած տեսակներն են. —Միօրինակ վարդագոյն, սպիտակ ծաղիկներով վարդագոյն, ընտիր քրէթոն և թիսագոյն պասմայներ։

Մոնտ. Փիլիպէի և Ադրիանուպոլոյ համար քանի մը վաճառումներ եղան. վաճառուած տեսակները են, գլխաւորաբար հաստ էքսթրա, 16, 18—24 թիւ էքսթրա և վաթէր։ Միւս տեսակներուն վրայ գործ չկայ։

ԱՐՄՏԻՊ

Եւրոպոյ բոլոր մեծ հրապարակներէն եկած լուրերը տաքութիւն կ'ներշնչեն արմտեաց վրայ. միայն Մարսիլիան մէկ ֆրանքի բարձրութեան լուր կուտան. տաք են Ռուսիոյ եւ Դանուբի հրապարակներէն եկած լուրերը։ Պոլսոյ հրապարակն եւս յիշեալ մեծ հրապարակներէն եկած լուրերուն վրայ բաւական տաք է, բայց ապրանաց պակասութեան պատճառաւ կարեւոր գործողութիւնք կատարուած չեն. շաբթուս ընթացքին մէջ եկած է հաղիւ 40 հազար գրիւ ցորեն. եկած է նաեւ մանաւոր վաճառականներու 90 հազար գրիւ Օզիմ, (այս վերջին քանակութիւնն ի վաճառ չելլեր եւ ըստ մեծի մասին ալիւր կ'ըլլայ յիշեալ վաճառականներուն հաշուոյն)։ Կը վաճառուի այսօր երկաթուղւով եկած ապրանքը լիպրաէն 4 ղրուշ պակաս, Իպրահիլ 4 ղրուշ պակաս (քիչ կայ)։ Օզիմ չկայ։

Ալիւրի գործողութիւններն եւս տաք են. Օզիմ ալիւր դեռ նոր երեւցաւ հրապարակին վրայ եւ աղէկ գնով կը վաճառուի. այսինքն 110-111 ղրուշ պարկը. Շըմէնտֆէր 88-90 ղրուշ. Իպրահիլ 93-95 ղրուշ։ Ջաղացքներուն եւ մթերանոցներուն մէջ 16-18 հազար պարկ ալիւր կայ պատրաստի. Օտեսսայի ալիւրները շատ չեն փնտռուիր. եկած է 900 պարկ։ Պատրաստի կայ 5-6000 պարկ Օտեսսայ եւ ուրիշ օտար ալիւր։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ԻԼԱՆ

Նքօարա ֆբրգասբնտա պուլուն ասաքիրի շահանէ իչուն պիր սէնէյիք օլարաք միապայեա օլունաճագ էրզաքտան լահմրն պէհէր գըյէի աթիքի 150, բիրինճին 90, սատէնին 220 թուղրն 29, սօղանըն 30, սապօնըն 218, զէյթին 220, հաթապլն 3, չայիրին 41, քէյահրն 25, քէօմիւրին 18, չէքէրին 230, կաղրն 98; սիրքէնին 58, ֆասուլեանրն 79 փարայա թաւիպի էօհտէսինտէ օրուպ ապօսթոսը բուսմինին 25ինճի կիւնի գարարը գանթիսի վերիկէկիւտէն, իսթայէ թաւիպ օլանէարբն լէկադիմաթը ուժուսկիյէ տայիրէսինէ կէյմէլերի։

2 ապօսթոս

ՏՕԲԹԼՕՐ Մ. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել Արդոյ հասարակութեան՝ որ այս անգամ Սամաթիա Սուլու Մանասիրը փոդոցը Թաշ պագալի կից տունն եկած ըլլալով, բացի ուրբաթ օրերէ ամեն օր առաւօտները մինչեւ ժամը հինգ եւ կէս օրէն վերջը ժամը իններն մինչեւ երեկոյ տունը պիտի գտնուի։ Ուրբաթ օրերը ժամը 6էն մինչեւ 9 իրեն դիմող հիւանդք ձրիապէս պիտի դարմանուին։

15—2

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Ուղղակի նաւամատոյցներ կը բանին Լիվերբուլ և Արեւելեան գծէն.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալճերիա	2,500	Ֆլոմինիան	3,700
Ալլոբրոգ	2,500	Ֆլորինիան	3,700
Անթուերպեան	2,500	Ֆլորիան	3,700
Ամերիկան	2,500	Իտերիան	5,500
Աբոդիան	3,700	Իսլանդիան	5,500
Պաւարիան	6,000	Իոդրիան	5,500
Պոլէսթինիան	6,000	Լեոնիան	2,200
Քասբրիան	800	Լիվերբիան	2,300
Սարդինիան	2,000	Լիսպոն	800
Տորոյ	700	Օբերնիա	700
Էմիրիան	3,700	Բերլին	3,800
Ֆրանսիան	3,700	Վանգինիան	6,800
Ֆրանկոնիան	3,700	Վիրջինիան	6,800

Ֆլոմինիան շոգենաւը, նաւապետ Առմբրդրոնկ, ընդհանուր վաճառքով Լիվերբուլէն մայրաքաղաքս եկաւ, որ քիչ օրէն կրկին պիտի վերադառնայ։

Շաբաթական շոգենաւերու նոր գիծ մը հաստատեցաւ Լիվերբուլի եւ Պոսդընի միջեւ, եւ ստորագրեալս հեղուկէ զատ ուրիշ վաճառք կ'ընդունի օրինաւոր սակագներով։

Ուղղութիւնս համար դիմել ներքեւի հասցէին։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ

ԷՏՈՒԱՐՏ ԼԱՖՈՆԴԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Միսէթ խան, Գալաթիա

Նաւատերք, Պարոնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ եւ ընկ. Լիվերբուլ

Գործակալներն.
Կ. Պոլիս, Էտուարտ Լաֆոնդէն.
Ճիպրալդար, Պ. Գ. Քարվէր Եղբարք.
Ալեքսանդրիա, Կ. Լ. Վահան եւ ընկ.
Մալդա, Ա. Քասիլիերի.
Շիրա, Ա. Մ. Մաւրօկօրդաթոս.
Զմիւռնիա, Պ. Ուիգոլ եւ ընկ.

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՎԵՐԲՈՒԼ ԵՒ ՄԻՆԷՐՎԱՆԻ ԴԷՊ ԲԱՌՆ ԸՆԷԼՈՒ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանբրա	4,200	Ողիէր	3,000
Ֆրա	4,000	Նէքթիս	3,000
Օմանիէ	4,000	Բէր	3,000
Սէրսիէ	3,250	Իլա	2,600
Թէպլ	3,250	Ադրիատիկ	1,700
Մալտա	3,250	Լորա	800
Նէր	3,250	Օլինդա	800
Մարիօրիս	3,250	Սէնէ	750

Բէր շոգենաւը օգոստ. 6ին Սուլինայէն պիտի գայ եւ օգոստ. 18 ին ուղղակի Լիվերբուլ պիտի երթայ։

Վերոյիշեալ շոգենաւք շքեղապէս յարդարուած են ճանրորդներու համար։

Դիմել առ Ժ. Թ. ՈՒԻԹՕԼ եւ ԸՆԿ.
Գործակատար
Մէյտանլըգ սոգագ, Պոլիս

կամ առ Պ. ՆԷՎԻՑԼ Է. ՄԱԼԹԱՍ
Թիւ 1 եւ 3, Նարլեան խան,
Վոյվոտա փողոց, Գալաթա.

Տնօրէնութիւն, Լիվերբուլ,
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ եւ ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սթրիթ, Լիվերբուլ.

Գործակալներն.

Ալեքսանդրիա	Ռ. Ճ. Մոս եւ ընկ.
Պէյրութ	Ց. Բաթթարաքի
Կ. Պոլիս	Ց. Վ. Ուիթոլ եւ ընկ.
Դարդանէլ	Ֆրանք Քալվերթ
Ճիպրալթար	Սմիթ, Իմոս եւ ընկ.
Մալթա	Սմիթ եւ ընկ.
Իզմիրնիա	Լէվի, Ֆրանք եւ ընկ.
Զմիւռնիա	Պ. Ք. Ուիթալ եւ ընկ.
Շիրա	Ն. Ք. Բէդրոսեան

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻԶ

ՆԻԿՕԼԱՔԻ ԱՆՏՐԻՕՄԷՆՕ

Ս-ԼՐԱՆ ՊԱՅԼԷՍ, ԹԻ- 99

Ինն տարիէ ի վեր հաստատուած է. ինք ալ քսան տարիէ հետէ կ'աշխատի այս տարեստի մէջ։ Այս անգամ Եւրոպայէն ընդունած է ամեն տեսակ տեսակ բաներ պարունակող վարագոյրներ, Բրիք Բրօքնաք, Կլոսէ ա Լա Բրէ, և լուսանկարչական արուեստի նորագոյն գիւտերը. կարող է նաեւ ամպոտ ժամանակաց մէջ նոյնչափ պայծառ լուսանկարներ հանել որչափ արեւափայլ օրերը. նաեւ 50-60 անձի երբեք լուսանկարները կը հանէ։ Գիները չափաւոր են։ Ցաճախորդք ամեն կերպիւ գոհ պիտի լինին։

30—16

ՔԷՑ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Որ է կը բանին է ՌԷԼ Լոնտոնի և Աբերտիլան նաւահանգիստներ, Սէ- Ժոլ- և Դանուբի

Շոգենաւք Լոնտոնէն կանոնաւորապէս կը մեկնին Կ. Պոլիս, Օսէսա եւ Դանուբ երթալու համար, եւ օրինաւոր սակագներով վաճառք կը փոխադրեն Եւրոպայէն Արեւելից եւ Սեւ ծովու բոլոր նաւահանգիստները։

Էրլոբ շոգենաւը, նաւապետ Մաթիուս, եկաւ Լոնտոնէն եւ Մալթայէն, բեռը կը պարպէ, եւ ամսոյս 28ին Դանուբ կ'երթայ։

Սարինհեմ շոգենաւը, Մալթա, Կ. Պոլիս, Պաթում, Բաթի եւ Թաղան երթալու համար։

Աւելի մանրամասնութիւններ եւ գնոց վրայ տեղեկութիւն ստանալու համար դիմել առ

ՔԷՑ ԵՒ ՏՕՆԱԼՏ
Գործակալք
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՎԵՐԲՈՒԼ, ՄԻՆԷՐՎԱՆԻ ԵՒ Օրէսյի ԴԷՊ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ԲԱՆՈՂ

ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Այա Սոֆիա	3,000	
Արարատ	2,500	Ռոճերս
Արէտոպէ	2,500	Քրուիքչանք
Լուսանիա	2,500	Ուիլքս
Մասիսանիա	2,500	Մարշ
Բուսֆէլիա	2,800	Ֆօթբրճիլ

Այս շոգենաւք կին քամբրդներ ալ ունին։

Ընկերութիւնն օրինաւոր դներով վաճառք կ'ընդունի Եւրոպական երկիրներու եւ Ամերիկայի համար։

Ամեն դիւրութիւն եւ հանդաստութիւն կը արուին ուղեւորաց։

Դիմել առ ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ԹԷՑԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

(Ց. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.)

Կ. Պոլիս Թոնդէ էոլոյ Բիր- 70

Սոյն Հայկական վաճառատան մէջ Զմիր եւ Ճավայի զանազան տեսակ ջուխտ ատան գնով կը ծախուի. նաեւ զաւառաց համար եղած ամեն յանձնարարութիւնք փութով եւ ճշդութեամբ կը կատարուին։

Պէտք ունեցողք կրնան դիմել ինոյն վաճառատուն, եւ գիներն ու տեսակները փորձելով միանգամայն աղգայնոյրը սոյն ձեռնարկը քաջալերած լինիլ։

Ն. ԲԱՔԷ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԻԼԻԱՅԷ ԵՒ ԲՐԷՍԷԼ ԴԷՊ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ԲԱՆՈՂ

Մեկնում Մարսիլիայէն ամեն տասն եւ հինգ օրն անգամ մը շորեքշաբթի օրերը։

Ուղղակի և արագ ուղեւորութիւն

Տրապզոն, Պաթում եւ Բոզի պիտի երթայ Լ. Մեծ շոգենաւն, որ օգոստ. 15ին Մարսիլիայէն եւ 22ին Կ. Պոլիսէն մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Լաբրդէ, որ օգոստ. 16ին հոս կ'սպասուի, եւ նոյն օրը իրիկուան ժամ 4ին պիտի մեկնի։

Նաւուղէքի, ուղեւորութեան եւ այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատար
ԼՈՐԱՆ ԲԼՊՈՒԼ
Մոսհանէ փողոց, Թիւ 114

ՔԻԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ

Որ է Օդեսա ելնի մ'անգամ կը բանին ԼԻՎԵՐԲՈՒԼ ԵՒ ՄԻՆԷՐՎԱՆԻ ԴԷՊ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մալա	3,000
Ատլաս	3,000	Մարսէյ	2,500
Ատլանտիկ	3,000	Նանթ	2,500
Պոդնիա	4,600	Բաւնիա	5,000
Պոհեմիա	3,800	Բարիա	3,200
Պուլգարիա	2,500	Բուլգարիա	3,000
Պրէմիէ Քոլոն	1,200	Սեբէլա	7,800
Սէֆսանիա	5,000	Սէրեթ	4,600
Քարթագենիա	4,700	Սարկոս	3,000
Շերդոսրկ	2,000	Սամրիա	3,000
Տեվերոս	2,500	Սէրան	3,000
Կալէա	4,000	Թրէֆա	3,000
Քէսարիա	2,500	Թրէնիսա	2,300
Մարոնա	3,000		

Թրէֆա շոգենաւը, նաւապետ Մարթին, Լիվերբուլէն եկաւ զանազան վաճառքներով, եւ արագապէս հոն պիտի վերադառնայ։

Սաորագրեալս արտօնութիւն ունի ճանրորդ եւ վաճառք ընդունիլ Նիս եւ Գենուա եւ Պոսդընի, ինչպէս նաեւ Միացեալ-Նահանգաց ուրիշ կողմերուն համար՝ օրինաւոր սակագներով։

Դիմել առ
ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ, Գործակատար.
Թիւ 1 Գիւշիւք Հալիլ փաշա խան
Ղալաթիա.

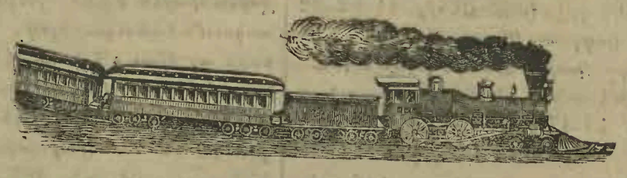

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ — ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՔԻՒՋԻՒՔ—ԶԷՔՄԷՃԷԻ

Մայիս 1 ՑՈՒՆԻՍ (Ն. Տ.) 1883, ՓՈՓԽ ՅՈՐ ԳՈՐԾԻՆՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՔԻՒՋԻՒՔ—ԶԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱՒՄԲՈՅ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	0	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60
	Առաւօտ										Իրիկուն											
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս . . . . . Երթ	6 21	6 50	7 15	7 45	8 20	8 47	9 40	10 15	11 19	11 53	1 36	2 8	2 40	3 17	3 50	4 25	4 58	5 27	5 54	6 23	6 59	7 31
Գում-գարու	6 31	7	7 27	7 55	8 30	8 57	9 49	10 25	11 29	12 3	1 46	2 18	2 50	3 27	4	4 35	5 8	5 37	6 4	6 33	7 9	7 41
Եէնի-գարու				7 59			9 53	10 29	11 33	12 7	1 50	2 22	2 54	3 31	4 4	4 39	5 12	5 42	6 8	6 38	7 14	7 46
Տավուտ փաշա				8 2			9 56	10 32	11 36	12 10	1 53	2 25	2 57	3 34	4 7	4 42	5 15	5 45	6 11	6 41	7 17	7 49
Սամաթիա				8 7			10 1	10 37	11 41	12 15	1 58	2 30	3 2	3 39	4 12	4 47	5 20	5 50	6 16	6 46	7 22	7 54
Եէտի-գուլէ	6 40	7 11	7 41	8 14	8 42	9 5	10 4	10 42	11 46	12 18	2 1	2 35	3 5	3 45	4 15	4 53	5 23	5 56	6 19	6 53	7 25	7 59
Մաքրիգիւղ	6 50	7 21	8	8 27	8 54			10 53	11 59			2 46		3 57		5 5		6 08		7 6		8 9
Այա-Սոֆիա			8 14	8 37	9 4			11 3	12 10			2 56		4 7		5 15		6 18		7 18		
Քիւչիւք-Զէքմէճէ . Ժամուտ			8 25						12 19											7 27		

ՔԻՒՋԻՒՔ—ԶԷՔՄԷՃԷԻՆ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱՒՄԲՈՅ

ԿԱՅԱՐԱՆՔ	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	23	25	27	29	31	33	35	37	39	61	63	65	1	67
	Առաւօտ											Իրիկուն												
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Քիւչիւք-Զէքմէճէ . . Երթ			7 2										1 27											
Այա-Սոֆիա			7 13		8 17	8 43		9 17			11 23		1 37			3 20		4 27		5 30		6 28	6 51	
Մաքրիգիւղ	6 3	6 57	7 25	7 59	8 29	8 54		9 28			11 35		1 50			3 31		4 39		5 42		6 39	7 5	
Եէտի-գուլէ	6 14	7 9	7 39	8 12	8 41	9 6	9 15	9 39	10 9	10 45	11 47	1 28	2 2	2 34	3 11	3 44	4 20	4 52	5 28	5 55	6 24	6 53	7 26	7 58
Սամաթիա	6 19	7 13	7 43	8 16	8 45		9 19		10 13	10 49	11 51	1 32	2 6	2 38	3 15	3 48	4 24	4 56				6 57		8 2
Տավուտ փաշա	6 24	7 18	7 48	8 21	8 50		9 24		10 18	10 54	11 56	1 37	2 11	2 43	3 20	3 53	4 29	5 1				7 2		8 7
Եէնի-գարու	6 27	7 21	7 51	8 24	8 53		9 27		10 21	10 57	11 59	1 40	2 14	2 46	3 23	3 56	4 32	5 4				7 5		8 10
Գում-գարու	6 32	7 26	7 56	8 29	8 58	9 15	9 31	9 49	10 26	11 1	12 4	1 45	2 19	2 51	3 28	4 1	4 37	5 9	5 38	6 5	6 34	7 10	7 40	8 14
Կ. Պոլիս . . . . . Ժամուտ	6 40	7 34	8 4	8 37	9 6	9 23	9 39	9 57	10 34	11 9	12 12	1 53	2 27	2 59	3 36	4 9	4 45	5 17	5 46	6 13	6 42	7 18	7 50	8 22

Ծանօթ. — 22 եւ 23 թիւ կառախումբերը չարթուս ամեն օրերը Պոլսոյ եւ Մաքրիգիւղի միջեւ պիտի բանին. իսկ կիրակի օրերը Պոլսոյ եւ Այա-Սոֆիայի միջեւ։

Փոքր ծրարներն անխտիր կ'ընդունուին ամեն կառախումբի մէջ, իսկ մեծ ծրարներն Պոլսէն Մաքրիգիւղ կամ աւելի հեռի կայարաններու միջեւ բանող կառախումբոց մէջ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 4 օգոստ.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրուշի հաշուով)

Լոնտրա 5 ամիս,	ղրշ. 110,	առ Անգլ. լիր.
Փարիզ 5 »	ֆր. 23	առ Օսմ. լիր.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմ. ֆոնս. գոցուեցաւ (գ. կ.)	11,28
բացուեցաւ	11,30
կէս օրին	11,32
Եգիպտ. միաց. բաց ոսկի (գ. կ.)	79,22
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ ժէնէրալ 6	4,23
» Օթման	4,10
Կ. Պոլսոյ Պանքան	8,10
Քրէտի ժէնէրալ 6 %	Օսմ. լիր 7,36
Փոխ. 1863 (Մուլթան) 6 %	Ֆր. 71
» 1865 » 6 %	66
» 1869 (Բինար) 6 %	58,
» 1872 (Պոն սիւ թրէզոր)	20,50
» 1873 (Բինար) 6 %	52
Բումէլիի երկաթուղի	55
Լաւրիուս (գ. կ.)	160
Թրաուուայ Օսմ. լիր	360
Թղթադրամ »	1090
Հէվալէսիզ	32 %
Բէյսոր —	— 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշէն)

	Ղրշ.
Անգղիական ոսկի	110 7
Գաղղիական »	87 25
Բոլ	90 8
Գրիմից	51 20
Գառոյն թուղթ (գաբիք)	913
» արծաթ (նոր)	90 5
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 1
Վեցնոց	104
Հինգնոց	103 35
Մէթալիք	100 30

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 15 օգոստոս

Անգղ. ֆոնս.	100 5/16
Օսմ. »	10 5/8
Փոխ. 1865	13 1/4
» 1869	11 1/2
» 1871	72 3/8
» 1872	19
» 1873	10 1/2
» 1877	85 5/8
Պանք Օթման	19 5/8
Ռուս. փոխ. 73ի	87 1/8
Եգիպտ. միացեալ	71 3/8
» արտօնաւոր	93 5/8
Տայրա Սանիէ	70 1/4
Փոխ. Իսչիլ	92 3/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25,555

Փարիզ 15 օգոստոս

Գաղղ. ֆոնս. 4 1/2 0/0	109,15
» » 3 0/0	80,50
Օսմ. ֆոնս.	10, 82 1/2
Փոխ. 1865	Ֆր.
» 1869	57
» 1873	52
Օսմ. Երկաթուղի	53,25
Պանք Օթման (գ. կ.)	746 25
Քրէտի Լիոնէ (գ. կ.)	570
Ռուս. փոխ. 5 առ 0/0 (1877)	93 3/4
» » Արեւելեան	—
Իտալ. ֆոնս.	90 75
Եգիպտ. միացեալ	361 25
Փոխանակագիր Լոնտրայի վրայ	25 34

Վիէննա 15 օգոստոս

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	119,90
Բումէլիի երկաթուղի	24 70

ԿԷՍ ՕՐ 4,57